

Březiniana II

(1966–2006–2010)

Dokumenty, ohlasy, paralely, přesahy

Některé další ukázky z knihy, kterou připravuje nakladatelství Triáda

Petr Holman

M. Č., Praha 1966
Symboly, písně a mýty
Březinovské úvahy

Jestliže v současné době začíná být znovu uznávána básnická velikost Otokara Březiny, chybí tomuto pocitu základy v poznání literárněvědném. Obecná představa o významném novátoru básnického jazyka, experimentátoru metafor, verše apod. je nesporně krokem vpřed, kdybychom se však na ni omezili, zařadili bychom mimoděk Březinu mezi hodnoty funkční jen v rámci básnického vývoje samého, jako připravovatele díla následujících generací, a to nestačí, abychom v jeho tvorbě rozpoznali hodnotu samostatnou a živou.

Jedním ze zdrojů potíží bylo také tady velmi dlouho pojetí básnického díla jako pouhého vyjádření ideologického postoje. Tento přístup, který dokonce na základě pozdní korespondence a výroků se dopátral v Březinovi rysů fašistických (pomíjeje zároveň vlivy socialismu v esejích, jako je „Smysl boje“), má v březinovském bádání dlouhou tradici už z předválečné idealistické vědy. Březina byl tu rozebírán jako „myslitel“ nebo dokonce filozof; výsledkem byla redukce mnohostranné osobnosti na abstraktně vyčleněný aspekt, izolace stanoviska na základě vyhraněného souboru citátů (promiscue z veršů a dopisů), a konečně chvála takového stanoviska nebo polemika s ním. Životopisný nebo sociálně historický výklad, který se nabízí k překonání tohoto primitivismu, může posloužit pro první orientaci a klasifikaci Březinova zjevu jako celku; pokud však běží o konkrétní díla, nevystačíme se zjišťováním toho či onoho „reálného jádra“, s traktováním básní jako fantastického, mystifikovaného, „odcizeného“ odrazu společenského nebo biografické reality – také tady zůstává trvalá hodnota uměleckého odkazu za hranicemi možností metody.

Podle mého názoru se ukazuje větší naděje v tom, od čeho ideologické výklady abstrahovaly: právě tj. potřebí učinit předmětem zevrubného rozboru, co v portrétech Březiny-myslitele vystupovalo jako povrch, vnější slupka, pouhá jevovost, marně bránící proniknout k pravému jádru čisté ideje. Mám na mysli mnohotvárné a konkrétní významové

komplexy Březinových básní, strhující bohatství myšlenky, citu, vůle, smyslového vnímání, jež je v nich zakotveno. Tyto neobyčejně komplikované soubory významů nejsou přece pouhými prostředky k „náznornému“ tlumočení abstraktní ideje, ani dokladem bizarního životního osudu zapadlého samotáře, který si zpřítomňoval pomocí poezie různé senzací velkého světa. Ať už vznikly z jakýchkoliv příčin, stojí před námi ve své svrchované objektivitě, definitivní a zároveň neúplné jako každé básnické dílo. A mělo by to být právě naše materialisticky orientované přečtení Březiny, které za množstvím duchovně vyznívajících Březinových obrazů odhalí potenciální designát, jímž je bohatství a sláva života.

[Až mnohem později („30. 10. 87“) autor do této své práce, kterou pořadatel přítomné knihy kdysi získal laskavostí jistého osvícenějšího pracovníka klatovské okresní knihovny (exemplář č. 533/66, též razítko „R 1970“), připsal své věnování: „V Klatovech to vyhodili z knihovny a udělali vlastně dobře. Jenom, prosím Tě, Petře, všechno bez břehů naivní si škrtni. Zbude-li pak v průměru 1 věta na stránku, budu vidět, že jsi shovívavý.“]

J. B., Ústí nad Labem 13. 4. 1967

S velkým zájmem jsme si přečetli dopis od Tebe, děkujeme Ti za něj i slova uznání naší práci. Mnoho jsme přemýšleli, jak vyhovět Tvému přání, ale není nám to bohužel možné z těchto závažných důvodů:

1. Bachovy dvojkoncerty d moll a c moll nemáme v repertoáru
2. Připravujeme velký koncert na 15. 5. v Ústí nad Labem s Pěveckým sborem pedagogické fakulty (F. X. Brix: Oratorium „Opus patheticum de septem doloribus B. V. Mariae“)
3. Máme další koncerty: 29. 5. Litoměřice, 8. 6. Libochovice, 1. 7. Litomyšl
4. Mezi tím 12. a 19. 6. nahráváme pro Čsl. rozhlas Concerto c moll pro violon a orchestr od Johanna Matthiase Spergra (1750–1812)
5. Od 18. 9. jede BKO na týdenní zájezd do NDR a musíme nastudovat nový pořad (6 skladeb)
6. Další koncert BKO je v lednu, a to znamená studovat dalších 5 nových skladeb. Toto vše se děje při dvou zkouškách týdně po třech hodinách, což je pro neprofesionální orchestr mimořádné vypětí. [...]

Těšilo by nás, kdybys měl možnost nás slyšet na koncertě. Napiš nám zase o své práci a my Ti rovněž budeme posílat své programy. Dovoluji si připojit sborník *Bendův komorní orchestr 1956–1966*, který Tě informuje o celé naší činnosti.

„V Turnově 24. IV. 1967 / Milému studentovi / Petru Holmanovi / houslovému umělci / F. X. Drozen.“

[Věnování na přední straně fotografie Drozenova nástroje z roku 1963 (1940–1963), opusové číslo 582, stavěného „dle vzoru Steiner, rozměry síly Stradivaria“, který u tohoto proslulého Mistra houslaře nechali postavit rodiče pořadatele tohoto svazku a na který později zkusmo, s velkým zájmem a potěšením hráli mj. též David Oistrach, Henryk Szeryng nebo Ida Haendel – právě tato světově proslulá houslistka s nečekanou srdečností a s oslnivou noblesou jí vlastní ocenila violový tón tohoto nástroje, v mnoha ohledech – přece jen – příbuzného jejímu nádhernému atypickému Stradivarimu.]

R. K., Praha, asi druhá polovina srpna 1968

Milý Petříčku, mám o Tebe hrozný strach! Kde jsi? Už jste se vrátili z toho chmelu? Tady jsou všude vojáci a tanky. Prosím Tě, dávej na sebe pozor. S těmi ruskými vojáky nemluv, nedráždi je, vyhni se jim. Umírám strachem.

J. Z., Praha, asi druhá polovina září 1968

DO NEPŘEDVÍDANÝCH SOUVISLOSTÍ zasunul neúprosný čas vzpomínku na sté výročí narození jednoho z největších českých a světových básníků Otokara Březiny.

Noříme se do jeho veršů a poznáváme, že jeho síla nepřestává ani tehdy, kdy přesila bolesti zavalila jeho rodnou zemi. Uvědomujeme si najednou, co znamená verš v básni „Předtuchy“: „Šílená jasnost mi letěla smysly...“, jaká je hloubka jeho „Mučedníků“, jeho „Strážce nad mrtvými“ i „Modlitby za nepřátele“. Myslíme na jeho „Noc“, „kdy země se propadá do tmy, z níž vyšla“, na jeho „Proroky“, kteří vyjdou „do měst, jichž věže a paláce zachví se jednou zemětřesením, až oblaky neznámých tvarů zakvílí hněvem...“ Potom však přichází vzpomínka na takové skladby, jako jsou „Stavitelé chrámu“, nebo vidina „rukou nesčíslných“, které „chvějí se proudem bratrské síly“, a slavný chorál „Věčně znova“.

Otokara Březinu voláme na duchovní stráž, tak jako voláme všechnu sílu této země, tu přítomnou i tu minulou. Ať zazní jeho „Kolo zpěv srdcí“: vždyť i „pro vichřice, převraty, bouře“, jak zpíval, „sladko je žít“.

Jako by se naplnilo proroctví, kterým začíná esej Cíle: „Těm, kdož žijí v naší době, přáno je slyšet, čeho země v posavadních dějinách svých neslyšela. V hlasu jejích větrů a ohňů, v tepotu moří a sesouvání skal zdvihl se nový hlas, najednou vítr i oheň, moře i zemětřesení: hlas zástupů.“

Věděl, že tento hlas má nejmocnější sílu.

[M. P. – A. Z.], Brno 1969

Knižní dílo Otokara Březiny. Soupis.

Úvod

Univerzitní knihovna v Brně má zvláště blízký a vděčný vztah k Otokaru Březinovi. V r. 1929 se stala dědičkou značné části jeho knihovny (cizojazyčných děl a děl s věnováním autorů), kterou dodnes pečlivě spravuje.

40. výročí úmrtí Otokara Březiny a jeho odkazu vzpomíná Univerzitní knihovna vydáním soupisu jeho knižně vydaného díla. Význam a oprávněnost naší bibliografické pomůcky je dána mimo jiné i tím, že Březinovo dílo se nestalo v převážné míře předmětem běžného nakladatelského podnikání, že nevycházelo ve velkých nákladech (s výjimkou posledních let), že bylo často vydáváno pro úzký kroužek přátel Březinovy poezie, ba že bylo vydáváno i jen v jednom výtisku. Doufáme proto, že se soupis stane užitečnou pomůckou pro všechny, kteří velkého básníka milují a zabývají se jeho dílem.

K. V., Železný Brod 23. 4. 1969

Petr Holman u mne studoval na LŠU v Železném Brodě od roku 1964 a letošní rok u mne úspěšně absolvoval poslední ročník druhého cyklu Smetanovou skladbou „Z domoviny“ (obě části).

Za celou dobu svého studia se u mne osvědčil jako velmi nadaný, velmi pilný a vytrvalý žák, mající velikou lásku ke svému vyvolanému nástroji. Získával vždy na všech soutěžích okresních v Jablonci nad Nisou i na posledních dvou kolech krajských v Teplicích první ceny pro naši školu, kterou tímto významně reprezentoval. Vloni zjara byl odbornou porotou v Teplicích vybrán k houslové reprezentaci za celý Severočeský kraj na německou konzervatoř Roberta Schumanna ve Zwickau, kde měl přednést Beethovenův houslový koncert, k němuž si sám složil vlastní kadenci. Pro známé srpnové události však ku poplanému koncertu pochopitelně nedošlo.

Při školních koncertech v Železném Brodě i jinde stával se jeho vynikající houslový výkon hudební osou celého večera. Všude získával svými výkony, krásným, zpěvným a širokým tónem a vytříbenou muzikálností, jakož i skromným vystoupením sympatie celého publika. Je proto pochopitelné, že celý jeho životní zájem se zcela soustředil na oblíbený nástroj – housle.

Jako vítěz letošní soutěže, okresní v Jablonci nad Nisou i krajské v Teplicích, získav první ceny, postoupil do závěrečného kola celé soutěže, které se bude konat 8. května t. r. v Ústí nad Orlicí.

J. B. Č., Wrocław (Polsko) 1971

Komenský a Březina

Komenský et Březina. Résumé. (Traduit par Michal Michalak.)

La présente étude ne se pose pas pour but de déterminer avec force détails l'influence de Komenský sur le poète et penseur Otokar Březina, nous ne voulons pas non plus nous faciliter la tâche en ne faisant que découvrir des analogies superficielles. Nous désirons mettre en lumière, extraire du plus profond possible les affinités internes entre les deux écrivains – ces affinités qui ne possèdent pas seulement le caractère de liens entre des individus, mais également celui du typique du phénomène.

Au début, nous avons pris en considération certains traits biographiques communs unissant Komenský à Březina, notamment la douleur ressentie dans le monde de leur temps et l'opposition constante aux tendances décadentes de l'époque. Plus loin, nous avons présenté certaines similitudes dans le domaine de la pédagogie, car Březina travaillait également comme enseignant et il a consacré beaucoup d'attention aux problèmes de l'éducation. On voit nettement aussi certaines différences entre ces écrivains, différences qui résultaient de la disparité de la spécificité de leurs temps et des différences entre leurs individualité. Malgré ces différences, on voit apparaître après une analyse minutieuse des similitudes étonnantes. Komenský et Březina étaient des personnes hautement spirituelles cultivant certaines visions pan-humaines; en même temps ils oeuvraient pour le bien de leur langue nationale qu'ils ont réussi à élever à des sommets inconnus. Ils ont réussi de manière créatrice à effectuer une synthèse de biens des éléments opposés: tous les deux étaient novateurs, découvraient de nouvelles valeurs, et il soulignaient en même temps leur attachement fervent à la tradition et il y puisaient beaucoup, surtout de la tradition de la Réforme tchèque et du mysticisme. Ils unissaient de même leur attachement à la nation au sentiment de leur appartenance au monde entier, ils unissaient les visions au respect pour la science, le type platonicien au type aristotélien. Ils rattachaient un universalisme cognitif à un comportement actif au service de l'humanité. Tous les deux, malgré des déceptions personnelles, croyaient à l'avenir lumineux de l'humanité et ils annonçaient sa venue dans des tableaux monumentaux – Komenský, surtout dans sa *Panorthosia*, Březina dans son recueil *Les Mains* et dans ses essais.

M. J. D., Chicago (USA), July 5, 1972

Dear Petr: So very often I have written letters to you, and each time I do not think that I really ever truly realised how fortunate I am, and at the same time how grateful I am to have the opportunity to know you. It has been one of the most rewarding experiences of my life, and in all sincerity I hope that our friendship will last for as long as we both shall live.

Lately I have been thinking about you quite a lot, and at the same time I have been trying to go over things and get a very clear envisionment of the type of person that you are.

While doing this, I have noticed something about your Indian philosophy that I had not before. In some ways the essence of it, that what you hope to achieve is similar to Christianity. [...]

Have you ever heard of RAVI SHANKAR Petr? I was fortunate enough to locate one of his records in which he plays the Sitar. It is some of the most beautiful music that I have ever heard.

P. H., Železný Brod, srpen 1972

Jak neskutečně stálé zdá se lidské bytí
plynoucí zvolna přítomností nekonečna
ten pomíjivý přelud z temnot lidské duše
jímž slova bláznů a láska milenců se sytí.

J. a A. D., J. D., A. G., „V Tasově“ mezi 25. 8. a 5. 8. 1973

Od 25. VII. do 5. VIII. 1973 jsme společně vzpomínali našeho strýce Jakuba Demla a pohovořili si o jeho díle. Současně jsme vzpomenuli jeho přátel Otokara Březiny a Frant. Bílka.

K. D., Tasov 5. 8. 1973

mlčeti o zármutku a mluvíti o radosti. Takový smysl i řád mají Demlovy deníky.
Při vzpomínkách na mého strýce...

M. J. D., Chicago (USA), December 14, 1973

Still more good news: The books you originally asked about, *A Tamil-English Dictionary* and the other by A. H. Arden finally arrived from California. Tomorrow along with this letter I shall send them to you by Parcel Post-Special Delivery-Insured Mail. I am afraid this will take some time to arrive in Československo, but at least I will have sent them. If you have not already received the other books I sent earlier, I presume they should arrive shortly.

A. H., Kralupy nad Vltavou, po 9. 4. 1974

Děkuji za Váš dopis. Opravdu mě těší Váš zájem, ale bohužel Vám nemohu vyhovět, antož žádaný překlad nemám a já osobně jsem jej nikdy neměl. Píšu zároveň o tom p. dr. Dušanu Kafkovi, který se domníval, že tento překlad se mi dostal do rukou z titulu mé někdejší funkce v Unitarii. Budete se ano, patří skutečně sem...pravděpodobně nucen znovu obrátit na p. dr. Kafku, třeba dodatečně zjistí, kde překlad je.*

Osobně se s Vámi velmi rád sejdu už také proto, že Holmanové jsou mými příbuznými, se kterými jsem se už hezkou řádku let neviděl. [...] I manželka Vás ráda uvidí a s Vámi si popovídá o Březinovi. Březina u nich přímo bydlel a ona je nejen jeho ctitelkou, ale troufám si říci i odbornou znalkyní.

* K tomu R. J., Železný Brod 9. 4. 1974

Titl. Československým unitářům v Praze

Vážený pane doktore, před lety jsem odevzdal čsl. unitářům strojopis zcela přepracované *Bhagavadgíty* s přáním, abyste toto dílo vydali. K vydání však nedošlo, a kniha leží neužitečně ve Vašem trezoru.

Poněvadž indologický seminář Karlovy univerzity mohl by tuto práci používat jako studijní pomůcku, prosím Vás, abyste můj strojopis vrátili do rukou doručitele tohoto listu pana Holmana, jenž studuje sanskrt a támilí v Praze.

Uznáte jistě plnou oprávněnost mé žádosti, děkuji Vám za Vaši laskavost a poroučím se s projevem dokonalé úcty.

M. J. D., Chicago (USA), October 2, 1974

Former Beatle and lead guitarist George Harrison is scheduled to do a concert in Chicago. I think he will appear with Ravi Shankar and someone else perhaps. If I am able to purchase a ticket I hope to attend the event.

O. K., Praha 13. 11. 1974

„Skutečně jsem to napsal?“

[Věnování autora do jeho monografie *Otokar Březina 1892–1907, Logika jeho díla*, Melantrich 1948, které takto vepsal po skončení své přednášky o Petru Bezručovi a následné vášnivé disputaci s Miroslavem Červenkou týkající se Bezručových rukopisů.]

R. H., Praha 21. 12. 1974

Vážený příteli, děkuji Vám za Váš vánoční pozdrav a splnění slibu, který jsem nebral vážně. Vytáhl jsem něco březinovského, co Vám může přijít vhod k doplnění literatury. Myslím tím především toho Medka. To ostatní jen tak, kdybyste to chtěl. A nemáte-li toho Lesného, tak Vám ho věnuji taky.

K přání vánočních svátků je už pozdě.

A tak Vám přeji, abyste měl v příštím roce ty nejlepší podmínky k práci: zdraví a klid především. Ten klid ovšem nemíním jako klid rybníka. Klid, kterému jsem kdysi říkal tvořivý.

J. K., Brno 19. 8. 1975

Děkuji za Vaše dva dopisy s podněty a dalšími příspěvky k březinovské bibliografii.

Co se týče katalogu knihovny O. Březiny, sám jsem se tímto zabýval a jistě stojí za vydání. V současné době vlastní naše knihovna celou Březinovu knihovnu, tedy i tu část, která byla původně určena pro školní děti k užítku a nebyla publikována. Snad nejvhodnější termín vydání tohoto katalogu by mohl být rok 1978 nebo 1979, kdy má Březina jubilea. A při této příležitosti by snad mohly vyjít i dodatky, kterými mě tak hojně zásobujete. Pokusím se v tomto smyslu o zpracování, resp. vydání.

V příloze Vám zasílám žádané materiály prof. Fialy jako pozornost za Váš mimořádný zájem.

P. H., Praha „5. ledna 1977“

Panu Miroslavu Červenkoví

Houpají-li se motýli ticha
na nepřetržitých květech polovědomí,
co my o tom víme?

Usedá-li někde kočka nad plamínek,
znamená to snad,
že *ještě* rozumíme?

A stojí-li náhle koala na zápraží vzpomínání,
je to tím, že *stále ještě* milujeme,
i když jsme *vždycky* na začátku,
který nám *už tolikrát* připomínal smrt?

J. K., Brno 1. 8. 1977

Mile mne překvapil objemný balíček záznamů k březinovské bibliografii, který jsem na svém stole našel po návratu z dovolené. Letmou prohlídkou oceňuji nejen Vaši pečlivost při přepisu do kartotéky, ale také skutečnost, že Březina je stále v zájmu literární pozornosti a studia.

Záměr naší knihovny znáte. Rádi bychom březinovskou bibliografii nadále sledovali, je to konec konců povinnost vůči odkazu O. B. naší knihovně. Otázka vydání dodatků by měla přijít na pořad jednání, zatím Vám však nejsem v stavu konkrétně odpovědět. Děkuji každopádně i za upozornění, že jubilejní léta 1978–1979 jsou již před námi.

Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných¹, 27. 4. 1978

Sdělení č. 1

Městský soud v Brně, Rooseveltova 16, nařídil na 10. květen t. r. na 8.45 hod. (místnost 37a) pokračování odročeného hlavního líčení v trestní věci proti Martinu Šimsovi, dělní-

¹ www.cibulka.net/77/1978/INFORM06/01.htm

kovi, bytem Brno, Volfova 12. Je proti němu vedeno trestní stíhání (na svobodě) pro trestný čin neplnění odvodní povinnosti (§ 267, odst. 1. tr. zákona). Hlavní líčení bylo již dvakrát odročeno, protože se nedostavil důležitý svědek – důstojník vojenské správy. Martin Šimsa má k výkonu vojenské služby výhrady, které pramení z jeho přesvědčení. Hrozí mu trest odnětí svobody až do jednoho roku.

5. května 1978 Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných

Pozn. red.: Martin Šimsa byl 10. 5. odsouzen k pětíměsíčnímu trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem na dva roky, tato informace je mj. obsahem sdělení č. 6 výboru, text tohoto sdělení nebyl při uzavěrcce redakci k dispozici.

Na základě neúplných informací, které jsme doposud získali, předběžně sdělujeme:

V druhé polovině dubna t. r. bylo v Jihomoravském kraji vzato do vazby několik občanů (nikdo z nich není signatářem Charty 77), kteří jsou trestně stíháni za „rozšiřování protistátních písemností“.

Petr Cibulka, dělník, bytem Vránova 53, Brno, je od 17. 4. ve vazbě, je obviněn z trestného činu pobuřování (100 odst. 1a tr. zákona). V jeho bytě byla provedena domovní prohlídka. Ve věci obviněného Petra Cibulky a spol. byli jako svědci vyslechnuti Josef Adámek, studující, a Petr Pospíchal, tiskařský učeň.

Libor Chloupek, knihovník, bytem Tábor 13, Brno, je ve vazbě od 26. 4. a pravděpodobně je rovněž obviněn z pobuřování. V jeho bytě byla provedena domovní prohlídka, která byla zdůvodněna podezřením, že přechovává písemnosti, které souvisejí s trestnou činností Petra Cibulky. V bytě byly odňaty materiály Charty 77, texty L. Vaculíka, J. Patočky, V. Havla a J. Hájka, dále složka nadepsaná „Březina“, přičemž není zřejmé, jde-li o básníka Otokara Březinu, kterého má L. Chloupek v oblibě, nebo o vězněného signatáře Charty 77 Aleše Březinu.

Dne 21. 4. t. r. byli vzati do vazby ing. Pavel Novák a Josef Brychta, oba z Jihlavy. Trestní stíhání proti nim se zakládá na „rozšiřování protistátních písemností“. Při domovních prohlídkách, které byly v jejich bytech vykonány, však nebyly takové písemnosti nalezeny. Odňata byla několik desítek let stará kniha *Tábory smrti v SSSR*, dále texty J. Hutky a skupiny Plastic People, magnetofonové pásky a psací stroje. V případě Josefa Brychty provedli příslušníci StB, aniž by byli vybaveni příslušným souhlasem prokurátora, prohlídku i v sousední polovině dvojdomku, která patří invalidnímu synovi Josefa Brychty.

V. V., Pardubice 10. 7. 1979

Vážený a milý pane, už je tomu více než čtrnáct dní, co jste byli s dr. Binarem u nás, ale teprve dnes si dovoluji Vám napsat.

Potěšil jsme mne svým vážným zájmem o dílo Otokara Březiny; slíbil jsem Vám, že vyjadru v obsáhlé korespondenci paní dr. Anny Klecandové-Marténové některé věty o Ot. Březinovi. Začal jsem tedy přepisovat celou korespondenci a posílám Vám zatím alespoň dvě ukázky.*

Svého času vyšlo mnoho vzpomínek a korespondencí s Básníkem, ale myslím, že nejzávažnější je však ta s panem Josefem Florianem, která dosud není publikována. Pojedete tedy do Staré Říše na Moravě?

Vzpomínám rád na Vás, tisknu Vám ruku a z celého srdce Vám přeju všechno dobré ve Vaší záslužné práci. [...]

* „... A jak Vám poděkovat za „Kolozpěv srdcí“? Jako byste věděl, že jsem si tu nádhernou báseň Březinovu po léta říkala v těžkých životních okolnostech a že si ji i dnes často opakují.“ (Kobyly 15. července 1968.)

„... s radostí vítám zájem pana dr. Dvořáka o dílo Miloše Martena. Myslím, že by bylo dobré vydat znovu jeho esej o Březinovi. Mladí lidé začínají chápat, jaký to byl velký básník. Marten jej řadí mezi nejpřednější představitele našich duchovních tužeb, naší národní filozofie. V *Akordu* jej doplňuje Mácha a Zeyer, ale zdá se mi, že současné době má co říci právě Březina; problémy hmoty a ducha, lidské společnosti, pozemské promítání do hodnot a pravd metafyzických – to vše je v té Marténově studii.“ (Kobyly 9. března 1969.)

[Dále píše o literární pozůstalosti Miloše Martena, která má přijít do Památníku národního písemnictví. Zmiňuje se o korespondenci Marten–Březina, kterou se chystá vydat p. Lumír Kuchař, později pak chce vydat martenovské studie. Zdali to vyšlo, nevím.]

J. S., Praha 11. 7. 1979

Pane kolego, vážený a milý, stále přemýšlím nad Vašimi slovy, resp. ponuce k tomu, abych vypsál něco ze svých letitých zkušeností. Navíc totéž mi bylo nabídnuto jedním z mých bývalých spolupracovníků, s nímž jsme zažili časy bohatýrské i zlé. Víím, snad by to byl obraz dob minulých, osobní zážitky, ale hlavně subjektivní názor na události, jichž jsem byl svědkem, neb jsem je prožil. Nemám, bohudík neb bohužel, dar písma – myšleno literárně a třeba i s Vaším Březinou –, ale poněkud se vyznám v krátkých koncepcích, myslím kupř. v dopisech. Vzpomínám zde dalšího svého spolupracovníka, který nebyl schopen napsat kloudnou větu, ale jeho spontánní projev, zachycený magnetofonem, to byly zážitky non plus ultra. Proto měl-li přednášet, vždy přednášku namluvil, a mohu říci, mělo to fantastický úspěch. Ovšem tragédie byla při získávání textu pro sborníky. Tož pracně ze známou.

Se mnou je tedy něco podobného, snad by bylo možné realizovat tyto zkušenosti formou kvázidopisů nějakému x-psilonu, příteli, kolegovi, kamarádu. Nevím. Podumejte nad mými slovy, prosím, neb říkám si, že člověk přece něco za těch necítma let viděl a prožil.

Mohu říci jediné – moje generace je Velká Generace, neb zažila dvě horké války, jednu studenou, rozbití atomu a člověka na Měsíci. A nemluvím o astropsychice a bionice, o vidiconech, computerech a těch dnes již tak všedních utensiliích člověka XX. věku. Ano, technika, ale mimo ni, neb kromě ní jsou i zde otázky humanistické větve, to, čemu se moderně říká mezilidské vztahy, a také to nejodpornější (podle mého názoru), politikum. A právě tyto kombinace, řekl bych, jmenovaných disciplin člověk prožíval; a to, co prožil, nutně zanechávalo stopy v myšlení a jednání, ale vždy musel zůstat na galerii, nikdy v aréně...

Věřte, že s odstupem doby, kdy se vzpomíná na ony dávno minulé dny, v nichž byly ničeny zákony boží i lidské, jeví se téměř vše zcela jinak, než jako to bylo kdysi prožíváno. Takovým typickým příkladem jsou právě prožitky naší generace, která byla nucena nejednou, opakují, nejednou Hossana tady možná s malým s... a vzápětí Ukřížuj! nejen volat, ale i realizovat. Příklady? Život prominentů, jejich osudy, které tak často připomínají okřídlené havlíčkovské: dneska Tě maj za svatého, zejtra atakdále, že?

Mnoho jsem toho kolem sebe zažil a viděl, a tak by přece snad stálo za úvahu vypsát tyto poznatky jako faktografii minula, bez jakýchkoli emocí a osobního náhledu, asi podle starého latinského veni, vidi..., ale nikoli vici...

Tož co Vy na tyto moje poněkud neučesané řádky? Těším se na Váš koment a doufám, že se co nejdřív ozvete, abychom opět poseděli a popovídali o věcech všelikých a i jinak podivných.

J. K., Jaroměřice nad Rokytnou 24. 1. 1980

Děkuji Vám za ten sešit 4, kde se Vám podařilo umístit ty dva dopisy O. B. Kdybyste to mohl poslat panu V. Zavadovi, ten by mohl leccos poradit, kde by se u nás něco podobného dalo publikovat.

Nevydali by ti Vídeňáci celou korespondenci O. B.–A. P., nebo ji dokonce do němčiny přeložili?

Když jsem odcházel od A. P. s tím vzácným balíčkem, projevoval jsem před ní jakousi radost. Paní mi zacitovala nějakou indickou průpověď (dobře se nepamatuji): „Jdi bez radosti dál, i kdyby se ti svět k nohám klad, jdi bez radosti dál.“ Poněvadž jsem ji požádal, aby mi napsala nějaký papír, aby mě někdo jednou nepodezíval z něčeho nečestného, řekla, že mi to pošle. Za určitou dobu to přišlo v obálce vlastní výroby (nemám to při ruce) – bylo tam napsáno, že mi předává korespondenci Otokara Březiny, jí zasílanou, s veškerými právy.

Snad by to bylo k potřebě někdy při opětovném tištění s dovolením třeba i v cizině.

E. Chalupný má tam na tom vydání napsáno cosi, ale má-li to nějakou konkrétní podobu? Za další čas vydané dopisy J. D. – tam nemá nic napsáno, jen že to vydává sama A. P.

(Možná, že je to již dnes jen papír iluzorní.) Já bych si jen přál, aby to vyšlo znovu s těmi doplňky, které jsou dnes k dispozici.

V muzeu svým časem byla paní, dcera malíře učitele Jíchy Václava, který učil v Jaroměřicích v r. 1904–1905. Paní měla u sebe balíček korespondence Březinovy s jejím otcem, snad i dopisy J. D. a J. F. Adresu bylo by třeba teď shánět na národním výboře ve Fryšavě (někde u Nového Města). Třeba by to ta paní (asi padesátnice) dala opsat. V. Jícha je v té Fryšavě pochován. 19. listopadu 1974 by mu bylo 100 roků (malíř krajinář). [...]

Ten den, co přišlo to číslo 4, se mi zdálo o A. P. Byla vzpřímená, ale jeden symbol z toho snu jsem si ještě nevysvětlil.

M. Č., Praha 28. 1. 1981

Milý Petře, v rychlosti posílám požadovanou zprávu. Přehled o literatuře vydané za války v Anglii má dr. Ludvík Mucha. Pracuje na filozofické fakultě, ale nevím, kde. [...] Za účelem informací by bylo ovšem třeba dohodnout se telefonicky a pak za ním zajít osobně. Odvolej se, prosím Tě, na pana Prokopa Bernáška (syna básníka Tomana), že Tě posílá. Bernášek možná mluvil s Muchou o mně, takže Muchovi řekni, že jsme dvá v jednom nebo naopak.

Mimochodem – bylo by asi účelné při té příležitosti se vyptat, zda ty anglické edice byly někde souborně sepsány v tisku, a když ne, navrhnout mu, aby tu bibliografii zveřejnil ve *Wiener Slv. Almanachu*...^{*} Ozvi se, dej vědět, jak to dopadlo!

^{*} Ve *Wiener Slawistischer Almanach* 5/1980 byla v té době otištěna studie „Zpráva o současném stavu březinovských korespondencí“.

J. S., Praha 12. 3. 1981

UTRIN, Ústav technického rozvoje a informací, 113 56 Praha 1-Kampa

Vnitřní sdělení

Pro útvar: Petr Holman

Z útvaru: Vodičkova

Referent, telefon: Slaba, viz níže

Vaše zpráva zn., ze dne: žádná

Naše zpráva ze dne: také žádná

Číslo sdělení: sine

Poznámky příjemce: Ø

Věc: Slezina alias Zusamemmentreffen

Pane kolego, vážený a milý, snad jsem Vám již kdysi napsal něco o hoře a Mohamedovi. Používám toho opět, že když nejde Mohamed k hoře, je to naopak. Totiž: mám pro Vás něco na ukázkou, řekl bych unikát unikátů, něco, co vás jistě zaujme. Proto prosím o Váš telefonát, abychom se co nejdříve sešli a popovídali.

A z další reality života to, že ta můra odletěla až na pátý kontinent, do Sydney. Ozvala se a jistě mi věříte, že následovalo moje písmo coby fascikl.

Tyto dny jsem se dověděl – doma – že jsem starý marasmik, a to právě v den, kdy jsem odeslal Škodovce studii o fotonové aktivitě a důsledcích rizikovosti práce s ionizujícím zářením. Tedy nic se neděje, relativita čili chacun à son goût...

Mám toho mnoho na vyprávění a také v obrazové dokumentaci – a předem vím jedno: že Vás to zaujme.

K. D., Tasov 27. 11. 1983

Planina ticha se rychle ano, bez čárky... po Tasově. Každý starší čtenář ihned pozná, o koho jde, i když jim Vodička dal jiná jména. Já když jsem to četl, tak jsem ty lidi viděl chodit po Tasově. Viděl jsem Anotku, jak se dívá od vrat nebo jak běží ke staré mlékárně, aby se zeptal, komu ráno zvonili. Starého Malacha vidím sedět u Prokůšů v hospodě nebo jak jde po Tasově a pod paží nese boty nebo kus kuže. Vidím Kratochvíla, jak se mu těžko jde k autu od Liškovy hospody. Mluvil jsem s Kozovým Laděm. Samozřejmě v Hověžákově

poznal svého strýce. Ptám se ho, co si o tom myslí, co napsal Vodička. „No, že be kófil v kostele, to nevím, ale já sem jako kluk s nima jezdil na roli, a deš se krava vesrala, otrhl kus tráve na mezi a tó trávó jí otíral prdel. Takové von bel.“ Více o něm nemluvil, byl to bratr jeho matky. Ale já vím, že to, co o něm a všech ostatních Vodička napsal, to jsou fotografie těch lidí. Co se mu ale nepodařilo, to je tasovsky nářečí. To je škoda. Tak jsem Vám tak trochu napsal, jak jde *Planina ticha* po Tasově a co si o ní Tasováci myslí. [...]

Měl jsem dopisy, které psal strýček Jakub mému otci Antonínovi, v dřevěném kufříku. Byl to malý vojenský kufřík, se kterým jsem vojákoval. Dnes už to myslím na vojně nemají. Tak to je všechno pryč. To se ztratilo. [...] Ve skříni jsem měl 2 dopisy, které psal strýček otcovi ještě z alumnátu. Tady mně zůstal jeden. A ještě jsem měl dvě pohlednice (ty jsem dostal) adresované: „Bratru Františku Kudrnovi, náčelníku Sokola, Tasov“ a „Pozdrav z Prahy“, podepsané „Jakub Deml“, „Pavla Kytlicová“. To byl jeden, a druhý podepsaný jen „Jakub Deml“. To je také pryč. Mimo toho mně schází i několik knih. Mezi nimi i slovník česko-německý, podepsaný na prvním listě „Jakub Deml, bohoslovec“.

M. M., Bratislava 1. 12. 1983

Zaujímavý objekt

Medzi významné historické objekty na Považí patrí bývalá evanjelická škola v Púchove. Za buržoáznej republiky sa tu schádzali členovia Robotníckeho spolku a čítali komunistické knihy a časopisy. Táto zaujímavá riešená stavba je známa aj tým, že tu pôsobil ako učiteľ významný „matičiar“, priateľ slovenských a českých kultúrnych dejateľov Pavol Ondrčka. Na rozhraní tohoto storočia tu pôsobil Svetozár Hurban Vajanský, Vladimír Roy a český básnik Otakar Březina.

I. M., Podbradec 15. 1. 1984

Trochu opožděně vybavuji si pocity, se kterými jsem od Tebe uprchl. Nahlížím

do *Planiny ticha* a v kratičké próze čtu si o básníkovi a v jiné objevuji citaci: „Když za jitra, snů množstvím zemdleni...“ Vlastně jediná báseň O. B., kterou jsem schopen recitovat. Vše se spojuje a slévá...

Jsem Ti opravdu velice vděčný za to milé přijetí, za večer a za to odkrývání netušeného, i za to nevyčenené. Skoro bych chtěl říci, že jsem Tě potkal, nepřipraven, předčasně. Tys mi ale ukázal jakousi povlovnou strmost. Mám ji stále před sebou. To vědomí blízkosti je neobyčejně důležité, posiluje, a tu jemnou energii lze pak s tichou radostí rozdávat...

M. K., Praha 18. 1. 1984

Vypravili jsme se se ženou do Jaroměřic, že navštívíme jednoho z velikánů českého básnictví.

Před domem s pamětní deskou nás však čekalo překvapení. Malovalo se. Nu což.

Počasí nám přálo, navštívili jsme tedy básníkův hrob a zámek, využili jsme stinného parku a bylo nám krásně. Hned jsme si předsevzali, že Jaroměřice navštívíme o příštích prázdninách znovu.

Stalo se.

A u Březinů jsme zase nepochodili. Na dveřích se skvěla cedulka, že „objekt je v adaptaci“. V adaptaci byl. To jsme viděli oknem.

A pohlednice s Bílkovými portréty básníka Březiny v pokladně zase neměli, stejně jako loni a předloni. Ani tu skládačku s Březinovými verši, ač několik let je přišpendlena ve vitríně ano... takto správně nedaleko pokladny s poukazem, že v pokladně by ji měli mít...

Ještě na kamenné lavičce v zámeckém parku jsme si postěžovali přátelům. Zasloužilý učitel Vincenc Vrána z Náměště nad Oslavou do Jaroměřic napsal, neboť tam má řadu přátel. A toto mu odepsala soudružka Vlasta Cigánková, učitelka, dcera pana doktora Šlechty, který básníka ošetřoval:

„Vážený pane řediteli, děkuji Vám za dopis. Velice ráda bych provedla Vaše přátele v Muzeu O. B. Bylo to vždy mou největší radostí.“

Byla jsem se tam podívat, jak to tam vypadá. Už příchod je hrozný. V místnostech je to otřásající. První místnost, komůrka a Březinova pracovna úplně prázdné, v hrozném stavu. Vše je napěchováno v ložnici, která je uzamčená. Byla jsem z toho sama otřesena. [...]

Jen aby s tím hnuli, aby aspoň příštím rokem to bylo přístupné. Šla jsem na místní národní výbor, chtěla jsem se zeptat pana předsedy, zda je informován – nebyl přítomen.“

B. F., [Praha] 1. 2. 1984

Milý Petře, prosím Vás, podívejte se do svého slovníku a zjistěte mi, zda Březina ve verších někde použil slovo Bůh, s Bohem, ó Bože atd. Potřebuji to nutně vědět.

Pakli ano, napište mi laskavě obratem.

Ne-li, pak stačí zatelefonovat.

Děkuji Vám mockrát předem.

P. K., „Pragae, a. d. VIII. Kal. Apr., A. D: MCMLXXXIV“

Paulus, cognomine Kocek Petro Holman amico et magistro suo s. d.

Mi doctissime amice!

Mitto Tibi textum promissum sanscriticum a viro in ha re maxime perito atque erudito Dušano Zbavitel auctore.

Ab a. d. XIV. Kal. April. usque ad pridie noni April in cursu Čelákovice (nescio nomen huius oppidi Latine) sum. Spero mense Aprili meliores conditiones ad manus Tuae stringendae fore. Ego valeo et Te valere desidero.

In gaudium perpetuo vivas!

Cum salute

Discipulus Tuus stultus...

P. S. Memoria teneo – hodie poëtam maximum? Bohemiae ex opinione nostrum Otocarium Březinam (A. D. MCMXXIX) mortuuisse.

J. G., Prostějov 6. 5. 1985

Jak jsem se myslím před několika léty zmiňoval, zabýval se maďarský bohemista Háp Béla překlady básní a esejů Březinových pro antologii; požádal mne též, abych mu poslal text eseje z třetí řady „Sen o nadčlověku“. Nevím ovšem, zda jeho překlady byly publikovány.

Krátce poté jsme s Josefem Zikou získali možnost vydat onen esej, a to jako novoroční tisk v nakl. Melantrich. Dlouhou studii napsal Josef Zika, já jen ediční poznámku. V prvním roce šlo vše dobře, ale v nakl. byli nuceni vydat něco jiného, a tak se to přesunulo na další rok. A v tomto dalším roce, i když vše bylo schváleno, bylo nutno celou věc předat dvěma jiným recenzentům (to vše zařizovalo nakl.), a ti usoudili, že studie je příliš dlouhá, a zkrátka nelíbila se, a tak z toho sešlo; zpráva od nakl., že není možno věc vydat, přišla pár dní před Zikovou smrtí.

J. G., Prostějov 20. 5. 1985

Děkuji Vám ovšem také za informace týkající se Hápova maďarského překladu Březinových veršů (jak vidno, jde jen o verše, ačkoliv Háp překládal také eseje, dokonce si opsal také text prvního eseje třetí řady „Sen o nadčlověku“). Asi o tom nevíte, že ten esej i s dlouhou studií Josefa Ziky jsme nabídli pro novoroční tisk Melantrichu, ale nakonec po dosti dlouhé době jsme byli vyrozuměni, že věc nelze publikovat. [...]

Svého času se mne [Háp Béla] ptal, zda náhodou nevím, jestli Březina znal díla Rudolfa Steinera (zakladatele antropozofie). Nevíte snad o tom něco?

Že prof. Oleg Malevič a jeho paní překládají eseje i básně O. Březiny, jsem Vám myslím už sděloval. Snad tu půjde o malou antologii s výběrem veršů i esejů.

M. J., České Budějovice 20. 5. 1986

Překvapil mě poněkud Váš dopis, protože mi připomínáte v něm práci, kterou jsem odevzdala před padesáti lety. Téma mi bylo zadáno profesorem dr. M. Weingartem, a bylo tedy zpracováno tak, jak si to ve svém zadání přál, tj. i s podrobným výkladem smyslu. Dnes by se to muselo zpracovat jinak.

Je mi líto, že Vám nemohu pomoci. K tématu jsem se pak už nevrátila, výtisk práce nemám, publikována nebyla, protože prof. dr. Weingart pak brzy zemřel a přišla válka a okupace. Já sama jsem měla po válce mnoho jiné práce a také doba žádala úkoly jiného rázu. [...]

Jsem však ráda, že po letech mlčení o Březinovi se zase někdo vrací k jeho dílu, který má ve vývoji naší literatury a básnického jazyka a formy značný význam.

A. K., Praha, asi polovina listopadu 1986

Zjev se, bagoune!

Úsvit, když drozdy rozklokotá,

– Slota! Slota!

den rodí se z chorálu múz

– Hnus! Hnus!

v modř nebes, které není rovno,

– Ach, hovno!

slunce jak mládě montgolfiéry se vznese, žluté balóně!

S. D., Wrocław (Polsko) 24. 3. 1987

Dziękuję ślicznie za nadesłaną książeczkę. W ramach wzajemności posyłam egzemplarz książeczki J. Zarka, która jest mi niepotrzebna.

W Wydawnictwie Ossolineum zajmuję się językoznawstwem (a Pan pisze o słowniku frekwencyjnym Březiny). Nadesłana książeczka pozwoliła mi na porównanie typograficzne Waszej „małej poligrafii“ z naszą, bo u nas wiele książek językoznawczych tak drukujemy.

M. B., Oslo (Norsko) 23. 5. 1988

Srdečně Vám děkuji za Váš objasňující dopis, který jen zvýšil můj obdiv i zájem. Představovala jsem si Vás jako důstojného vedoucího nějaké katedry, který organizuje práci mnoha asistentů a počítačích strojů. Jinak si nedovedu představit, jak je vůbec možno takovou ohromnou práci vykonat, a k tomu ještě ve volném čase! Musím Vám znovu blahopřát a vyslovit hluboký obdiv! Samozřejmě si dám zjistit, má-li tu knihovna ten *Víd. slavistický almanach** (Jahrbuch mají), všechny Vaše články mne budou velice zajímat. Ale hlavně se budu těšit na vydání dosud neznámých Březinových textů.

Telefonovala mi také paní Fraenklová o jeho pozůstalosti: mají ji (zeť i dcera) v mnoha škatulích, nikdo z nich není odborník a jsou silně zaměstnání (ona psycholožka, on lékař). Fraenkl nikdy nepracoval doma, kde žila jeho paní s jeho šesti dětmi. Bydlíval většinou jinde a docházel domů jen na neděli. Poslední léta ni to ne. Jeho rukopisy byly po jeho smrti sbaleny, nikdo ani neví, jsou-li psány jen norsky nebo jinými jazyky. Ale budou se prý snažit to prohlédnout, slíbila jsem, že bych příp. prohlédla, co je psáno česky. Paní Vám jistě napíše. Pokud se pamatuji, Fraenkl o nějakém dalším díle svého Březiny nemluvil. Ale měl v r. 1945–46 možnost se dostat do Prahy na UK, rozhodoval se dost dlouho, tak není vyloučeno, že tou dobou se k tomu vracel. Ovšem Březinovy stopy v jeho pracích nevyzlyzely, ani jeho osobité pojetí některých souvislostí. Jistě bude nesmírně záslužné v jeho díle pokračovat...

Abych Vám také řekla něco o sobě, vyučovala jsem tu na univerzitě českou literaturu 30 let, až do loňského roku, ale ovšem jen v rozmezí zdejších osnov, které jsou pramalé (1 hod. týdně!) Mým vlastní oborem se pak stal Komenský, o němž jsem mj. napsala německy monografii *Comenius* (1969), která vyšla ve spolupráci zdejší univerzity a Academia v Praze, a jistě tam někde ještě exempláře budou v knihovnách. A právě toto „pansofické“ studium mi hned umožnilo vytušit Vaši obdivuhodně široou erudici, která je nutným předpokladem, jak vidím, aby se takový slovník vůbec dal dělat smysluplně a s určitým jasným

záměrem, jak využít výsledků výzkumu. Že jste k tomu asi sotva mohl použít počítačů, jako se to dělá zde, souvisí jistě také s těmito všestrannými ohledy. Mechanika je úžasně omezená! Obdivuji Vás a těší mne velice. Ve svých přednáškách i knížkách o české literatuře jsem se sice Březinou dost zabývala, mám ho od mládí ohromně ráda, ale na překlad poezie vůbec – natož Březiny! – bych si netroufla. Vždycky když jsem se snažila nějak přetlumočit alespoň malou ukázkou pro publikum, které neumělo česky, jsem zjistila, že je nepřeložitelný, natož do tak neohebného jazyka, jako je norský. Natrápila jsem se kdysi dost s *Labyrintem světa*, což je taky poeticky organizovaná próza. A stejně by tu o to zájem neměli (mají tu inflaci vlastní jakoby-poezie, kterou nikdo nečte), ani o překlady světových básníků. Na to by musel být stejně velký básník, jako byl Březina sám!

Těší mne, že jsme se tedy poznali, místo všech jiných titulů vidím, že jste ten pravý umělecký „pansofos“, a to taková práce právě vyžaduje. I ty moravské písničky, housle atd. Jen mi pořád ještě nejde do hlavy, jak jste to všechno při svém mládí mohl zvládnout!

* Řeč je o *Wiener Slawistischer Almanach* 20/1987, kde byla uveřejněna studie „Březi-
novské korespondence“ (1987).

J. P., Praha 18. 8. 1988

Básníci, třeste se!

Školní rok se pomalu chýlí ke konci a můj šestnáctiletý syn, aspirující na vyznamenání, soustředěně „bifloval básníky“. Když chce mít jedničku z češtiny, ať se snaží, je to jeho věc, myslel jsem si. Z toho omylu mne však brzy vyvedl, neboť se na mne znovu a znovu obracel, pátraje po významu nejrůznějších cizích slov. Nakonec jsem se příslušné učebnice chopil sám (Literatura pro II. ročník středních škol, SPN 1985) a začal zkoumat její obsah. Fascinovaně jsem se pohroužil do četby tohoto charakteru:

„Je zřejmé, [...] že přes mohutný sociální patos, obsažený v Březinově díle, velikost Březinovy lyriky netkví v její filozofické koncepci, silně poznamenané zaujetím pro středověkou filozofii a náboženskou mystiku, ani v představě vývoje lidstva, která je ostatně naprosto nereálná a utopická... Dotyk člověka s absolutnem se v Březinových básních neděje filozoficky, ale je uskutečňován nesmírným bohatstvím smyslově konkrétních a názorných obrazů, které vyjadřují zcela lidské a pozemské situace a odhalují skryté souvislosti věcí...“ (str. 163). Anebo o několik stránek dále: „Sova nezná důslednou logiku uzavřeného obrazového systému, jaký je vlastní dílu Otokara Březiny. Symbolická tvorba Antonína Sovy zůstává stále spjatá s vnějšími časovými a často okamžitými podněty. Představa mystického bratrství se prolíná s konkrétní představou lidského společenství. Současně však i v tomto období publikuje reflexivní společenskou poezii a subjektivní lyriku. S tím souvisí, že ani tvůrčí styl Sovovy poezie není jednotný, objevuje se v něm pamfletický sloh, neurčitá symbolistická obraznost i předmětné lyrické zobrazování, a to často vedle sebe...“ (str. 167).

Autorem této učebnice je PhDr. Vladimír Forst, CSc., a k jeho kvalifikaci zřejmě patří i umění komplikovaného vyjadřování myšlenek spolu s nadměrným množstvím cizích slov, a to bez jakéhokoliv ohledu na předpokládaného čtenáře.

E. A., Paříž (Francie) 1. 1. 1989

Děkuji Vám za dopis i za separáty. Co se týče odpovědi na Vaši otázku: není vyloučeno, že se jednou dám do překladu Březinových esejů, ale v nejbližší budoucnosti to nebude, jednak proto, že chci nejdříve dodělat rozdělané (tj. Klímu, Patočku, Weinera a snad ještě něco), a za druhé proto, že překlad předpokládá předběžnou práci, vzbuzení zájmu u nějakého nakladatele, což je daleko těžší, než se Vám snad v Praze zdá. Přitom bych samozřejmě měla zájem o nové souborné vydání, o němž se zmiňujete, pokud bude lepší než dosavadní anebo přinese něco, co neznám (mám *Spisy*, Melantrich 1933, a *Eseje z pozůstatosti*, Blok 1968). Nemohl byste mi ho tedy obstarat? Shledáte-li v té prosbě nestydatost, nemějte mi to, prosím Vás, za zlé – je to jen tím, že nevím, kdy se do Prahy dostanu.

J. P.-K., Brno 5. 3. 1989

Můj drahý, onoho 1. března jsem – ihned po návratu z Vranova nad Dyjí – pospíšil na Vaši přednášku o Březinově korespondenci na (jak jsem si zafixoval z poznámky mezitím beznadějně založené) brněnskou Filozofickou fakultu – ale tam nikdo nic (v 18. hod.) nevěděl – a až teď mne napadá, zda se přednáška nekonala v Praze. [...]

V každém případě jste mne bohatě odměnil hned nazítří, když jsem našel doma Vaše separátní vydání FRAGMENTŮ Ot. Březiny (samozřejmě pošlete ještě aspoň několik výtisků: bohatě udám zájemcům nejpovolanějším!), a chci Vám tedy aspoň touto cestou poděkovat za zážitek zcela mimořádný.

Už jsem si zvykl na Vaši čarodějnou dílnu (březinovsko-vydavatelskou), nicméně tohle překvapení je epochální – konečně máme v ruce takřikajíc Březinovo (duchovní) intimissimum: je s podivem, že dokument natolik významný byl až dosud nejen (Fialou?!) neditován, ale asi ani valně neznám.

Je to nepochybně to, čemu se říká „pohled do dílny“. Fascinující je (zřejmě na ploše celých třiceti let) ten kontinuitní, vznešeně klidný rytmus, také onen nadhled, bezpečnost, se kterou neměl proč si zapisovat, jaké knihy, situace, rozhovory komentuje: všechno svědčí o vysoké duchovní suverenitě meditujícího, který kdykoliv byl ve středu věcí, a jemuž tedy stačilo pouze tu a tam navázat útek, posunout osnovu – za tichého, nepřetržitého hřmění svého bez oddechu pracujícího tkalcovského stavu: stavu stejně Myslitelova jako Básníkova.

Jak jsou krásné např. ony „pobřežní ostřice“ hledané Žádoucím Zrakem unaveného (příliš odvážného) plavce.

Přiznám se, že tenhle Březina – bezděčný – je mi za tisíc dokonalých: je to pohled na práci prstů, více“ oněch špiček prstů (Feingefühl!) – míhajících se prstů Polykleitových.

A ještě: celý duktus, duchovní rukopis (i z něj nejvyšší lidský projev) Básníkův v zrcadle černého sešitu jeho „Fragmentů“ posmrtně, po skoro už šedesáti letech, zdá se, slovo za slovem ospravedlňuje Demla (který ho nemohl znát): sloh jeho Svědectví: jako Zrcadlo nejvyšší věrného Básníkovu niternému, i zas psychologicky tichému, senzitivnímu habitu.

Březina opravdu musel být člověk Vznešený: ale zas není bez humoru (jak něžného, ohleduplného): „Zdraví trochu příliš hlasité.“ a zase je i lidský, vždy s básnickou přesností pozorující: „Pedanti – sysli.“, mimoděk odhalující mnohé z tragiky svého osobního života (Logika vášní: poslední útěcha pozorujícího) v lehce vydechnuté sebeironii, mrznoucí na rtech v osvobodivém sarkasmu – a ovšem, občas zahoří, a zas vynese svůj okov studniční z úděsné hloubky:

Sen – Soud

(včetně jinde formulované, staré jeho myšlenky Poslední soud = Přítomnost).

Vůbec: zdá se, že by stálo za to s pomocí tohoto duchovního jeho Deníku identifikovat několik základních myšlenek, jistot, které se mu – na ploše třetiny století – vybavovaly – jen v mírných obměnách, znovu a znovu: jako „leitmotiv“.

V tomto smyslu Černý Deník (jak bych ho nejraději – u sebe – nazýval) je jistě i jakýmsi notovacím zápisníkem nejmilovanějších nápadů a jejich variací.

Dostil!

Bylo by to samozřejmě na studii – ale to by bylo třeba mít tisíc životů. [...]

Vám však v každém případě děkuji i gratuluji z celého srdce k Březinově památce až dosud snad nejintimnější [...]

A. M., Brno 6. 10. 1989

Přítel Höfer mi psal delší dopis. Z jeho obsažného textu vyjímám pouze nabídku předsednictví nebo jednatelství v obnovené Společnosti O. B., což nabízel i Tobě. [...] Navrhnou mu, aby předsednictví převzal on – myslím, že je to jeho nevyslovená touha. Jinak to, co všechno vypisuje kolem rozsahu a obsahu činnosti Společnosti, by potřebovalo mít k dispozici asi tak 2–3 miliony Kčs pouze do začátku. Znova hřfrovska velkorysá romantika!

M. V., Ruzyně 30. 10. 1989

Milý Petře, děkuji Ti za Tvůj dar – opravdový dar, protože šířící radostné vědomí, že dobré věci se dějí a trvají a jsou. Vzpomínám, jak jsi mě onehdy pozval, panely se pro-

hýbaly pod tíhou Březinova písma ve všemožných sešitech, listech, útržcích, a Ty jsi z té pyramidy jistou rukou vylovil tu soubor vysvědčení, tam zas složenku nepřijetí státní ceny a říkal jsi k tomu: „Už to vypadalo, že to není, a najednou – je to tady!“ [...]

Sedím ve svém pokoji, občas nejistou rukou zalistuji v knížce s fialovým rouchem, a protože zhruba vím, co je za těmi v konečném tvaru lapidárními edičními poznámkami, říkám si prostě: „Je to tady!“

Vlastně jsem poslední dobou Březinovi nevěrný. Chystám se do práce, prozatím nazvané *Princip dialogičnosti v Holanově poezii*; snad se mi to podaří prosadit jako téma diplomové práce. Koneckonců Březina a Holan si přes všechny propasti dnes tisknou ruce, co říkáš? [...]

P. S. Na str. 226 píšeš o „dialogu se sebou samým“ v esejích – jak příznačné je tohle právě pro Holana! V některých básních má rozlišené postavy a i formálně užívá přímé řeči; ale i tam, kde je jediný lyrický subjekt, vytvářejí kontrastující výpovědi určité dialogické napětí.

Na str. 238 se zmiňuješ o posunu od „já“ k „my“ v Březinově poezii; nemám to zatím exaktně doložené, ale cítím u Holana zřetelný posun od „monologičnosti“ k „dialogičnosti“ (srovnáme-li jeho sbírky z 30. a 50.–60. let – tam jsou propracovány skladby i s „dialogickými vsuvkami“, chóry atd.).

P. K., Kaplice 13. 11. 1989

Děkuji Vám za krásný dopis, za velmi pěknou knížku, a hlavně za to, že jste si na mě vzpomněl. Je to pro mě obzvlášť příjemné v tyto dny, kdy se vracím myšlenkami často do civilu a vzpomínám na všechny dobré a blízké lidi, které znám. A jistě víte, že Vy mezi ně patříte také.

Blahopřeji Vám k vydání tak krásné knížky. Začel jsem se do ní okamžitě, jak jsem ji dostal. Času nemám příliš mnoho. Stále jsem v jednom kole. Nemám tu na čtení moc času, ale snažím se vždy vyšetřit chvilku na pár stránek.

Nedokážu přesně popsat svoje pocity a myšlenky, které mám vždy, když se zahloubám do Březinových vět. Možná Vám bude připadat moje srovnání trochu nešikovné, a hlavně ne zcela výstižné. Mám totiž mezi svými deskami s hudbou jednu, které si obzvlášť cením. Autorem je Brian Eno a celá nahrávka sestává ze směsice nejrůznějších zvuků, lidských hlasů a dalších, zdánlivě nahodile sestavených efektů. Ovšem při opravdu soustředěném poslechu (a stejně soustředěně musím číst Březinovu knihu esejů) se mě zmocňují zvláštní pocity a nálady. Navíc se potom těžko vracím k jiné hudbě; připadá mi plochá, bez výrazu, bez myšlenky. Tak nějak podobně na mě působí i Březinovy eseje.

J. S., Praha 15. 11. 1989

Březinovy eseje pohromadě

Název: Hudba pramenů a jiné eseje

Autor: Otakar Březina

Vydal: Odeon

Dávné přání Otakara Březiny (1868–1929), aby byla jeho esejistická tvorba vydána v jenom svazku, splnil šedesát let po básníkově smrti pečlivý březinovský editor *Petr Holman* (nar. 1951), mimo jiné autor obrovského (zatím rukopisného) *Frekvenčního slovníku básnického díla Otakara Březiny*, první práce tohoto druhu u nás.

Zdálo by se, že shrnutí Březinových esejů do jedné knihy nemůže být příliš obtížné. Vždyť *Hudba pramenů* (soubor jedenácti esejů z přelomu století) vyšla již za autorova života čtyřikrát knižně. *Skryté dějiny* (dalších deset esejů publikovaných v letech 1905–1966) byly do jednoho svazku pojaty až roku 1970 (čtenář v tom může spatřovat výhodu: editor byl ušetřen pracného porovnávání jednotlivých vydání). Přidají se ještě *dva eseje příležitostně* (knižně vydané M. Hýskem v roce 1933), poprvé se uveřejní *Sen o nadčlověku*, podruhé (čtyři roky po bibliofilském vydání) báseň *Prolog k Hudbě pramenů*, z Březinovy pozůstatosti se vyberou dosud nikde nepublikované myšlenky (zde nazvané *Fragmenty* – a je to. Ale tak jednoduché to věru nebylo.

Důkladný Petr Holman připravil kritické vydání Březinovy esejistiky s veškerou odpovědností. Prostudoval všechny dosavadní březinovské edice, březinovskou literaturu i ko-

respondenci. A teprve takto vyzbrojen přistoupil ke změnám ve výchozích textech. Ke svým drobným úpravám, a ovšem i k opravám tiskových chyb.

Můžeme se radovat, že Holmanovou péčí se poprvé seznamujeme s Březinovým esejem „Sen o nadčlověku“ („Marně rozpalují šílenci proti sobě národy; nová zem, která nezná hranic, nový jazyk, utvořený z citu, jemuž všechny jazyky země jsou jako slova jediného jazyka, tvoří se v hlubinách niter.“) a s „Fragmentem“, které byly objeveny teprve koncem minulého roku („Tajemnost smrti byla po věky cítěna; tajemnost života dosud není“).

S obdivem a úctou dnes čteme nedevalvované slovo Březinovo. A dáme za pravdu editorovi, že tyto básnické prózy bychom neměli „považovat jen za pouhý doprovod, přívažek nebo vysvětlující komentáře k veršům. Březinovy eseje představují svěbytné umělecké dílo s plným nárokem na vlastní život. Mohou být kdykoliv zařazeny vedle esejů Poeových, Emersonových, Carlyleových nebo Ruskinových, kdykoliv je můžeme srovnávat s díly Maeterlincka, Nietzsche, Schopenhauera...“

Okamžitě rozebraný náklad 6 500 výtisků dokazuje, že nakladatelství Odeon podcenilo čtenářský hlad po Březinovi. To je překvapivé zjištění. Honem sem s druhým vydáním!

J. S., Praha 17. 11. 1989

Byl jsem velice potěšen, když mi dr. Markvart přinesl Vámi tak pečlivě připravené souborné vydání Březinových esejů. Děkuji Vám jak za knihu, tak za důvěru, s níž jste se na mne coby recenzenta (či spíše glosátora, protože MF nerada publikuje kritiky nad 40 řádků) obrátil.

V pondělí 13. listopadu jsem svůj rukopis zanesl do redakce, už ve středu ho uveřejnili. Toho dne jsem noviny nečetl, dostaly se mi do rukou až dnes. Vtom jsem se zhrozil! Nějaký chytrák mi z Otokara udělal Otakara, a to hned třikrát. Kromě toho jim vypadla závorka za slovem Fragmenty (8. ř. ve druhém sloupci). Rozběhl jsem se celý zlostný do Panské ulice, tam jsem však v odpoledních hodinách zastihl pouze sekretářku, jíž o věci nebylo nic známo.

Dost mě mrzí, že právě v souvislosti s Vaší skvělou edicí si čtenář nejspíš pomyslí, že recenzent je mamlas.

.....

V. U., Drásov 29. 1. 2007

Právě před týdnem mi poslali moji brněnští rozvědčíci, dobře obeznámení s teritoriem naší Moravské zemské knihovny, kopii z *Aluze*, o níž jsem se dověděla z Tvého posledního telefonátu. Bylo to jako blesk z čistého nebe, i když právě ve chvílích, kdy jsem začala číst první stránky, objevil se také první letošní sníh. To nebyla dobrá zpráva, byla ovšem potlačena tím překvapivým předjarním blýskáním. Mám teď na mysli skutečnost, že jsem v případě Tvé nové knihy jakési povědomí měla, ale skutečnost obvykle přesáhne představu.

Zapomněla jsem si zoufat nad „ladovskou zimou“ (musím odklízet závěje sněhu z obecního chodníku, který nešťastně vede kolem mého domu) a četla jsem a četla... Nejsem schopna nějakého uceleného pohledu, omlouvám se za ty nesourodé výkřiky týkající se určitých pasáží, adresátů, knih, kontinentů atd.

První pocit byl pocit zadostiučinění, i když číst moje dopisy je pro adresáta často utrpením: napíšu stránku, a myšlenka nikde; přesto ráda píšu a ráda též dopisy dostávám. Důležitější je, že dopisy byly a jsou svědectvím, které literatura často ani není schopna zachytit a sdělit. To prosím píšu Tobě! Kdo o tom ví víc než Ty! I celá ta řada dopisů adresovaných právě Tobě vypovídá o době a lidech víc než romány (kdo je dnes píše?) a encyklopedie. Vybavuje se mi teď dopis, jehož autorem jsi byl v roce 1987 Ty – z něho vyplývá, že ani vrcholná kulturní instituce, jakou byl Československý spisovatel, nereagovala na Tvou snahu o vydání Březinových básnických spisů ani jediným řádkem. Doba se změnila, ale instituce, a hlavně lidi (někteří) nikoliv. Jaký je rozdíl mezi zdeředním, studeným vyjádřením byrokrata, který Ti psal z pověření kardinála Vlka, a bezprostředně následujícím (ne, mezi těmi dopisy byl víc než roční odstup) sdělením jiného kardinála – Tomáše Špidlíka?!

Povzbudivé bylo také zjištění, kolik Tvých přátel ze všech světových stran chová sympatie k Březinovi, což je úžasné asi především díky Tobě. Člověk by vykřikl údivem i nad tím, že po básníkovi je pojmenována planetka... [...]

Velmi ráda jsem se také potkala s Miroslavem Červenkou a potěšilo mne, že oba veršované texty jsem znala už i z jiných souvislostí.

Přestože si už opět připadám jako Alenka v říši divů, nejvíc se mi do duše otiskly dopisy lidí, které blíže znám, některé dokonce osobně – myslím třeba pana Stanislava Vodičku, Jiřího Reynka nebo Marii Daňkovou.

Pochopitelně jsem zaregistrovala zmínky o Pammrové; škoda, že pan profesor Fiala nepředal její dopisy Březinovi Tobě nebo do péče nějaké kulturní instituce, jak naznačil v doušce svého dopisu. I ta „Pammříce“ s nádhernou hlavou byla milá, to byl důvod k úsměvu, trpce jsem se musela zasmát (to snad ani nebyl smích) nad komentářem k udělování cen Magnesia Litera v roce 2005, ano, bylo to týden po Tvé návštěvě v Tišnově, kdy se takhle trapně „předvedl“ Jan Burian.

Milý Petře, omlouvám se, pokud první část tohoto „psaní“ skončila v koši, ale věnuj prosím ještě minutu následujícím řádkům. Protože zprávy o Tvém novém „počinu“ (to je skoro takový obrozenecký výraz) vyvolaly značný zájem pammrovské veřejnosti, rádi bychom uveřejnili v březnovém *Věstníku* několik dopisů, a to ten od pana Vodičky z 10. 9. 1973, dále od pana I. M. z Podbradce (24. 12. 1983), od J. Reynka (31. 10. 1989), od J. Š. (srpen 1999) a od M. Daňkové (30. 7. 2000). Je to sice moje volba, ale zejména dopisy osobností známých i našim přátelům jim budou milé.

Prosíme Tě tedy o laskavost – jednak bychom se chtěli ujistit, zdali s otištěním dopisů souhlasíš, a potom by nás potěšilo, kdybys mohl napsat alespoň krátkou charakteristiku onoho mohutného díla a poslat ji na internetovou adresu technického redaktora našeho časopisu.

K poděkování za ochotu připojuji omluvu, že Tě připravuji o čas nejen tím, že snad čteš tyto rozhárané řádky, ale také prosbou o psaní.

Ale už opravdu končím. Ještě mám na mysli několik poznámek k Tebou publikovaným vzpomínkám Vašeho dědečka, ale to až později. Pozdravuj ode mne otce své paní, je milé, že se jeho jméno objevilo také v naší knížce o Pammrové. Konečně jsem se dověděla, kdo je ing. Ladislav Lubas, který přehlédl německy psané texty. [...]

Zdravím Vás oba – Tebe i Tvou milou ženu – a ještě jednou se omlouvám za svou neschopnost vyjádřit se stručněji a za případná a očekávaná internetová poselství předem děkuji. Snad se i mně časem naskytne příležitost přejít po nějakém tom „telekomunikačním mostě“.

V souvislosti s telefonem ještě jedna omluva: chyba byla v mém přístroji, opravář mne doslova obdaroval novým.

A ještě: s Klárou jsem mluvila, slíbila mi, že se o Tebou doporučený kontakt s Jiřinou Šiklovou pokusí po státnicích; dojde k nim na začátku února.

R. K., Praha 14. 2. 2007

Milý Petře rozmilý! Tak se to nějak přehouplo v takovou i blízkost, jak já cítím. Což nezabraňuje děkování vzájemnému, ba naopak. (A co je při té blízkosti cenné, nezabraňuje, ba nejlépe umožňuje stejně tak i výtkám či neděkování, když tak stane se, za což budu stejně vděčný stejně oprávněně, ač nerad budu zavdávat příčiny.) Zkrátka, to já Ti děkuju!

Mluvící výtah, pološílená kočka (stejně vyděšená jak Ty, ale na ní bylo vidět, tím možná že beze slov, tak evidentně, že nemohl být zřetelnější důkaz pro Tvoje slova o té nadpatrové zlostnicil), nu, to bylo pozadí, na němž vynikl ještě výrazněji vděk. „Bídný“ a „věhlasný“ – není to totéž? a tedy prohoditelné či zcela zahoditelné?! [...]

Jen jako ozvuk odjinud jakýsi úryvek:

[...] V předvečer operace, již měl [Jaromír Zelenka] ve Vinohradské nemocnici podstoupit, jsme mluvili dlouho do noci a v jednu chvíli jsem vytáhl z batohu básně jeho oblíbeného Otokara Březiny. Přečetli jsme si „Se smrtí hovoří spící...“ a v této básni také verše:

„Hle, hodina, v níž se přitíží ještě těžce nemocným
a láska nabývá vševědoucnosti...“

A pak:

„A žádá-li utrpení našeho tajemná spravedlnost
proč nemluví zřetelně k našim duším?..“

Prvně mi tehdy Březina nepřipadal protivně přepjatý. Společnou chvíli úzkosti zázračně rozprostřel a spojil se životem. Neodhodlal bych se riskovat, že účinek Březinových veršů na Jaromíra bude v té situaci přesně opačný, kdybych nevěděl, jak moc Jaromír Březinovy básně miluje, a kdybych té lásce básníka k básníkovi nechtěl konečně přijít na kloub a ne-sebral odvahu ji vyzkoušet.

Vzal mi pak knihu, oživilý a náhle radostný, a napůl cituje popaměti, předčítal mi z ní své oblíbené verše.

M. P., Ostrava 6. 6. 2007

Jde o docela detailní Brušákovu fotku zblízka. Žádné umění, ale měl tam svůj typický počouchlý výraz a univerzitní šálu kolem krku. Měl tenkrát těsně po osmdesátce a byl móg hrdý, jak vypadá čupr, tak se rád nechal vyfotit. Bylo to v tom klubu vedle Russell Square, který určitě velmi dobře znáš...

Nějak to furt nemůžu najít, protože jsem se před pár lety stěhoval a dosud jsem se z toho nevzpamatoval. Tj. nevím, kam šáhnout. A když někam šáhnou, tak tam je něco jiného.

Ale nevzdávám to. Dokdy mám dedlajn?

I. V., Kladno 11. 6. 2007

Štreitovu kníharu jsem prohlídla hned druhý den, ale ještě se budu kochat a budu hloubat. Díky. A potom v neděli večerní Vltava. Hmmm... Nepopsatelné hody...!!!

Tak jsem tu ještě vystrachala a přečetla odložený článek na téma Otokar Březina a Rusko od Taťány Králové. Je to zkrácený příspěvek na konferenci Rusové a Morava, k přečtení na www.obrys-kmen.cz, v archivu č. 17/2007 z 28. 4. t. r. Tedy není to nic excellentního, zvláště „krasoumný“ úvod zdá se mi strašlivej, ale i jiný podivnosti, ale posud sám... Jsou u toho taky čtyři fotky z jaroměřického muzea od Josefa Klukana. Jináč ob-skurní veršičky v tom čísle otištěny jsou na zblití, jakož i další... Tedy jen kvůli Březinovi... [...]

Jakkoli ty texty použité v rozhlasovém pořadu znám, znovu jsem se náramně bavila a znovu pozorně naslouchala a neméně obdivovala, jak je Tvá řeč bohatá, pestrá, živá, lidská, jak tvárně, nenásilně, mistrovsky umíš zacházet s jazykem (nedurdi se, je to tak!). Není Tě pro vědu škoda...? Skutečně mě ale překvapila podoba dynamiky Tvé řeči (i když zaznamenaná jen na některých místech) s projevem Klausovým. Nikdy dřív jsem si toho nevšímla.

Samozřejmě velikou pochvalu zaslouží redaktorka Alena Blažejovská a taky paní režisérka.

Muziku jsi jistě vybíral Ty... Hned mě napadlo, že Trnky, brnky (nebo se ten kousek jmenuje jinak?) jsi tehdy s cimbálovkou vlastně kvůli odjezdu do Ameriky nenahrával.

A další a další vzpomínky...!

Udivující...!

P. H., Brno 22. 6. 2007

V mýtickém a magickém Brně opět náááááááádherně, na té šaldovské konferenci po-většinou taky, snad až na pár egoisticky užvaněných Středočechů, přesvědčených o své neomylnosti, nedbale vyslovujících, nemístně se chichotajících vlastním rádobou vtípům, oslovujících se familiárně křestními jmény, opravujících *ty druhé*, legračně citujících jeden druhého a druhý prvního..., kdopak to tak asi mohl být...?!!!

R. P., York (Anglie) 15. 7. 2007

Takže jsem přečetl ty zajímavé Šaldovy dopisy. Zřejmě víš, že Šalda byl taky přítelem a protektorem Fr. Halase (oni doma měli Šaldovu hůl, ale teď ji má v Brně starší syn Franta). Mimo jiné jsem bletroval i v Demlových *Šlépějích* (r. 1940). Takřka celé číslo pojednává o otázce *Březina a jeho názory na Židy* – ty, jak se zdá, reflektují i názory Demlovy. Tehdy

se ovšem Deml už rozešel s Bílkem a pohádal s kdekým, no a těm Židům nepřiznal na-prosto Nic. Cokoliv udělali, bylo nečeské, podezřele mezinárodní, nanejvýš formálně dokonalé. Gutfreundova socha Babičky, to je stará Židovka, O. Fischer nedovede psát české básně, to

samé Pavel Eisner atd. atp. Ta Demlova potřeba hádat se, rozcházet se s přáteli, dštít nenávisť...

Starý Halas prý měl asi 26 knih od Léona Bloy (zde v Anglii nejsou k mání); nicméně Honza Halas říkal, že ty Florianovy překlady se ani nedají číst.

Zatím...

?,?, 19. 7. 2007 staženo z internetové adresy www.obrazky.cz/?q=otokar+b%C5%99ezi-na&filter=1&s=

Používejte stejný parfém

jako **Březina Otokar**...

Doručení do 24 hodin, báječné ceny...

www.matedarek.cz

U. H., Heidelberg (Německo) 27. 7. 2007

Poslední dobou se zase začíná probouzet můj starý pubertácký sen: jednou v životě vidět Himálaje. A právě jsem se z legrace podíval na website Slovanského ústavu v Delhi. Pak mě zase napadlo, že v zimním semestru 2008/09 bych měl mít nárok na „sabbatical“. A Bettina, která v této zimě bude působit jako hostující docentka v Záhřebu, by se popřípadě mohla pokusit získat podobný grant do Indie. A já, byvší kdysi dávno v jedné ze svých dřívějších existencí březinologem, bych mohl tvrdit, že se nutně musím věnovat indickým vlivům na Mistra... [...]

Zatím je to jen šílený nápad, ale kdo ví..., třeba z toho bude aspoň pořádná malárie...

A. di P., Řím (Itálie) 18. 9. 2007

Milý Petre, to mě těší psát Tobě po třicet let... ale přece je nesnadný, jako dedikovat starobylé práce!

Náhlá myšlenka utkvěla, jako poslat co nejdříve... dříve než přijde konec...

Já zapomínal již češtinu; lepší: čeština zapomínala mě!

Píšu a mluvím špatně, nerozumím všemu.

Četl jsem, co jsi psal paní Marie Kostohryzová... abych Ti řekl pravdu: máš pravdu!

Já doufám, že tento dar, tento *kritický profil Otokara Březiny*, bude s Tebou... jako veselá cesta.*

[Dopis doprovázející zásilku autorovy práce Otokar Březina: *Profilo critico* (Università degli studi di Roma, Facoltà di Lettere e Filosofia, Corso di lingua e letterature straniere moderne), vzniklé v akademickém roce 1974–75; vedoucí práce Angelo Maria Ripellino). Psané věnování („Roma, 12 settembre 2007“) jako připomínka dávné společné cesty po březinovských místech: „Petr Holman / Vzpomínat na staré časy / 1977 – máj: třicet let!“]

B. K., Praha 3. 10. 2007

Miroslav Červenka

Březinovské studie

Paseka 2006, 142 s.

Dle textu na záložce knihy byl Miroslav Červenka „naprosto fascinován neuchopitelností Březinovy osobnosti“, a proto rozšířil „své původně čistě versologické bádání na oblast celé básnickovy tvorby, a posléze i života“. Prezentovaná kniha (zahrnující pět studií z let 1965–1999) jako by to do jisté míry ilustrovala: po čistě versologické úvodní stati „Březinův verš“ (první Červenkově práci o Březinovi) se autor ve druhé studii věnuje tematickým poslopnostem v Březinově próze („téma“ zde je termínem lingvistickým, jde tedy o větnou perspektivu); následuje jemně polemická – či spíše zpřesňující a doplňující – analýza Březinova výkladu *Svíтанí na západě*. Za vrchol knihy lze považovat detailní rozbor básně „Modlitba za nepřátele“, jež na Červenku zapůsobila tak silně, že se k ní v průběhu let několikrát vrátil. V této studii už autor nejen zkoumá veršovou a motivickou výstavbu textu a uvažuje o jeho celkovém významu a poselství, ale uvádí např. i konkrétní situace z Březinova života korespondující s textem. Závěrečná stať už není výlučně březinologická, z větší části je však Březinovi věnována. Červenková kniha je hodnotná nejen pro své kvality literárněvědné, ale též díky onomu niternému, osobnímu zaujetí, s nímž autor k březinovské problematice přistupuje.

R. P., York (Anglie), 7. 12. 2007

Milý Petře, zřejmě patříš k vymírajícímu kmenu skutečně entuziastických lidí. S Tvým nadšením a energií zdaleka nemohu držet krok; vypůjčím si tedy od jiných. Budu citovat ze zdejšího entusiasty Bernarda Levina, z jeho esejů, vyšlých pod názvem *Enthusiasms* – jak jinak. Citát se týká jeho nadšení ze Shakespeara; myslím, že stojí za to.

“If you [...] declare *It's Greek to me* you are quoting Shakespeare; if you claim to be more sinned against than sinning, you are quoting Shakespeare, if you recall your salad days, you are quoting Shakespeare; if you act more in sorrow than in anger, if your wish is father to the thought, if your lost property has vanished into thin air, you are quoting Shakespeare; if you have ever refused to budge an inch or suffered from green-eyed jealousy, if you have played fast and loose, if you have been tongue-tied, a tower of strength, hoodwinked or in a pickle, if you have knitted your brows, made a virtue of necessity, insisted on fair play, slept not one wink, stood on ceremony, danced attendance (on your lord and master), laughed yourself into stitches, had short shrift, cold comfort or too much of a good thing, if you have seen better days or lived in a fool's paradise – why, be that as it may, the more fool you, for it is a forgone conclusion that you are (as good luck have it) quoting Shakespeare; if you think it is early days and clear out bag and baggage, if you think it is high time and that that is the long and short of it, if you believe that the game is up and that truth will out even if it involves your own flesh and blood, if you lie low till the crack of doom because you suspect foul play, if you have your teeth set on edge (at one fell swoop) without rhyme or reason, then – to give the devil his due – if the truth were known (for surely you have a tongue in your head) you are quoting Shakespeare; even if you bid me good riddance and send me packing, if you wish I was dead as a doornail, if you think I am an eyesore, a laughing stock, the devil incarnate, a stony-hearted villain, bloody-minded or a blinking idiot, then – by Jove, O Lord, Tut, tut! for goodness' sake! what the dickens! but me no buts – it is all one to me, for you are quoting Shakespeare.”

P. K., Praha 17. 2. 2008

Dík za doporučení ohledně Opolského – je fakt, že Pynsent se zabývá některými z těchto „okrajovějších“ osobností symbolismu, viz třeba jeho pěkné pojednání o Růženě Jesenské v té velké publikaci o Moderní revui... Pak kapitola o dekadentech v knize o identitě... asi je i leccos v časopisech – podívám se. Cítím v Opolském (a také v Liliovi/Bíblovi) některé struny blízké mému milovanému Traklovi. Toho Trakla vůbec nevnímám jako expresionistu – to je jen povrchní omyl –, je v něm hloubka charakteristická pro to nejlepší z přelomu století... a radost, nikoli negace. Spojnice od něj vedou k Rimbaudovi a Hölderlinovi. A Novalisovým *Hymnům k noci* – ty mají zase leccos společného s raným Blakem (*Poetical Sketches*, 1783). Čteš-li Blakeovo „Lože smrti“ (*Tři prózy*, Vaněčkův překlad, Praha 1935), jako bys slyšel Traklovy básně v próze, nebo určitě něco z Březiny – sám bys asi nejtrefnější místa v díle O. B. našel nejlépe. Ovšem v Březinovi je toho vždy souběžně

víc najednou (a vždy je to hudba!), tím se od svých českých současníků liší (najde se analogický zjev jinde?), a proto je tak nevyčerpatelný.

Udeřils hřebík na hlavičku, že opravdu sběratel knih v běžném smyslu nejsem. Spíš je to tak, že člověk hledá co nejdůkladnější spojení s osobnostmi, které jsou mu velmi blízko, byť třeba už nežijí. U kterých cítíš, že tě nenahraditelně obohacují a každým prohloubením vhledu do díla se stupňuje radost... Nejde tedy o sběr knih, ale o jakousi průběžnou radostnou rozmluvu... Co bych Ti vyprávěl, vždyť Tvůj „život s Březinou“ je důkazem téhož.

Dík za pěkná slova... i já si velice cením toho, že jsem měl možnost Tě potkat, bylo to pro mne po mnoha stránkách jedno z určujících setkání. A jsem moc rád, že jsme to trochu „zahustili“ – a budeme pokračovat co nejdříve. Ozvu se!

J. N. R., Tokio (Japonsko), 28. 2. 2008

Vážený pane kolego, jeden z mých přátel na Masarykově univerzitě v Brně mne uvědomil o tom, že v době od 25. do 26. září budete v Jaroměřicích organizovat mezinárodní symposium na téma Otokara Březiny. Byl jsem mile překvapen a rád bych se sympozia zúčastnil. Koncem září budu opět pobývat v České republice, a pokud to bude možné, chtěl bych přijet do Jaroměřic se svým referátem. Již dlouhou dobu se zajímám o vztah Jakuba Demla a Otokara Březiny. O Březinovu vlivu na Demlovu tvorbu jsem napsal několik studií, které vyšly v USA, Německu, Japonsku a jinde, včetně ČR. Proto bych rád přijel do Jaroměřic, abych se mohl setkat s jinými vědci, kteří se věnují podobné (anebo příbuzné) tematice.

Byl bych velice vděčný, kdybyste mi mohl oznámit, zdali je stále možné nahlásit svůj příspěvek (referát) k programu sympozia. Budu Vám zavázán, když mi odepíšete na adresu, kterou uvádím...

V. U., Drásov 24. 9. 2008

Nemoc mi zabránila odjet do Jaroměřic. Neživila jsem v sobě představu, že s Tebou budu moci promluvit, vítala jsem alespoň příležitost se s Tebou uvidět. Takto se musím spokojit pouze s tím, že Ti po naší delegaci a po paní Ergensové posílám pozdrav.

Co se týká nového vydání dopisů Pammrové Havlovým, byla bych Ti vděčná, kdybys mi krátce zavolal a případně poradil, co by se nemělo zanedbat. Pokud bys byl ochoten přečíst doslov a ediční poznámku, může Ti ji naše manažerka, ekonomka a sekretářka v jedné osobě Jana Krytinářová přeposlat. [...]

Moc Tě pozdravuji a přeji Ti, abys zvládl to výjimečné setkání ve zdraví fyzickém i psychickém. Sklon mých řádků je přesvědčivým důkazem mé celkové rozkolísanosti, v Jaroměřicích bych se asi rozložila na prvočinitele.

?, Brno, 8. 5. 2009

Úmrtí

Ferdinand Höfer

Nar. 5. 3. 1915, zemřel 24. 4. 2009

Je naší smutnou povinností oznámit úmrtí čestného předsedy jaroměřické Společnosti Otokara Březiny, pana Ferdinanda Höfera. Zemřel ve věku 94 let dne 24. dubna. Narodil se v rodině jaroměřického klempíře Karla Höfera. Jeho maminka měla malé papírnictví. V Höferově domku našel roku 1901 své první jaroměřické bydliště básník Otokar Březina. Když se pak o třináct let později odstěhoval, býval malý Ferdinand občas pověřen, aby mu donesl dopisní papír, pohledy či známky nebo noviny. Později na básníkově pohřbu ministroval. Po středoškolském vzdělání nastoupil na praxi v třebíčském Lorenzově knihkupectví a potom v Brně do známého Píšova antikvariátu. V prosinci 1937 obdržel od Zemského výboru vlastní koncesi na knihkupectví a antikvariát. Při rozpuštění československé armády v březnu 1939 se Ferdinand Höfer zapojil do odbojové činnosti. Po skončení války se účastnil skautského hnutí a začal systematicky rozšiřovat a zvelebovat Březinovo knihkupectví v Jaroměřicích nad Rokytnou. Zároveň prováděl v Muzeu Otokara Březiny návštěvy, k nimž patřil v roce 1948 i prezident Edvard Beneš s chotí. Za odbojovou činnost byl Ferdi-

nand Höfer vyznamenán 5. května 1949, ale již 14. října byl zatčen a obviněn za účast na tzv. Katolické akci a odvezen do vyšetřovací vazby do Jihlavy. Ke 14 letům žaláře zostřeného temnicí a pústem, zabavení movitého a nemovitého majetku, pokutě 40 tisíc korun a dalším postihům byl odsouzen 18. března 1950. S celou skupinou odsouzených byl odvezen do Plzně na Bory, kde pracoval v trestaneckém táboře Karlov II. Pro těžký úraz spojený s onemocněním a proto, že na práci v Jáchymově nebyl schopen nastoupit, byl roku 1953 převezen do Leopoldova. Zde na výzvu P. Silvestra Braita vydal na toaletním papíře v jednom exempláři výběr z básní O. Březiny, které znal z paměti. Tento unikátní exemplář se mu podařilo z vězení propašovat. Dnes je uložen v Muzeu Otokara Březiny. Následujícího roku se zdravotní stav Ferdinanda Höfera velmi zhoršil, a tak dostal v srpnu od prezidenta Antonína Zápotockého milost. Pokud to bylo možné, staral se o muzeum, provádět však směl pouze v letech 1968–69. Roku 1968 byl jedním z hlavních iniciátorů oslav 100. výročí narození milovaného básníka. Napsal stovky dopisů významným osobnostem a žádal je o podporu, když hrozila ze strany jaroměřického komunistického MNV likvidace muzea. V roce 1990 vzkřísil Ferdinand Höfer Společnost Otokara Březiny, která měla v krátké době na 300 členů. Jeho dlouho nesplněnou touhou bylo obnovení Knihkupectví Otokara Březiny. V roce 2000 financoval úpravu výkladní skříně v místech bývalého bytu Otokara Březiny na obchodní místnost. Částkou 30 tisíc korun umožnil nákup prvních knih a roku 2003 v průběhu březinovské konference bylo knihkupectví otevřeno.

P. A. B., Praha, 13. 5. 2009

Kanonické banality – literární zápisník

Nedávno se na stránkách *Tvaru* pustil Pavel Janoušek hned dvoudílnou kulometnou palbou do tragické situace s výukou literatury, jež postihla naše střední školy s nástupem údajných reformátorů, kteří dovednosti stavějí nad znalosti a literaturu redukují na pouhý materiál k získání kompetencí pro komunikaci tak vůbec. Nechme stranou problém, že Janoušek ani jednoho „reformátora“ nejmenuje, takže údajný škůdce a nepřítel se v jeho pojetí jeví poněkud mytický; je to zároveň i vydatný rétorický trik, protože laskavému čtenáři umožní dosadit si do neobsazeného výrazu „škůdce“ kohokoli, koho sám rád nemá. Zaměříme se na to, co Janoušek v článku „Didaktici všech českých zemí, spojte se!“, ale i leckde jinde nachází dobrého na tradiční výuce, respektující literaturu jako ucelený systém, hodný hlubokého poznání. Janoušek, zdá se mi, věří, že ucelené vědění o všech velkých literárních dílech a vztazích mezi nimi pomůže uchovat či rozšířit paměť národa. Nechme též stranou, zda dává vůbec smysl si takovouto divnost vytvářet a představovat. Jak se to přihodí, že všichni jedinci odešlou ze svých pamětí své povědomí o literatuře do nějaké černé díry, kde se to sloučí, sečte, prokrátí a vystaví do vitríny? Nechme stranou i problém, co znamená něco o literárním díle „vědět“: Že jsem dílo přečetl (a po čase zapomněl)? Že mi o něm pan učitel vše podstatné řekl, takže vím, i když jsem nečetl? Zaměříme se jen na jednu ošklivost celého tohoto pojetí: na předpoklad, že maturant má pochopit podstatu všech velkých, kanonizovaných děl dané národní literatury. Tato představa snad fungovala, když kanonickými díly byla díla Tylova, Rubešova, Šmilovského; pochopil základní ideu a věděl vše podstatné. Už i toho Máchu, Erbena, Němcovou, Nerudu si ovšem po desetiletí ve škole čteme a vykládáme po svém, zbanálně. Však víte: Neruda v povídce „U tří lilí“ zobrazil a odsoudil zlotřilý jednání dívky... Březinu, Šaldu, Hostovského učeň oboru opravář zemědělských strojů – až na pár osvícených výjimek – pochopit nemůže.

A nemusí. Bůh jej vybavil jinými dobrými dispozicemi, než je schopnost postihnout dění estetické funkce.

A tím jsme u jádra pudla, které tu dnes lovím: působení literatury, prezentované jako něco velkého, vznešeného, niterně dokonalého, páchá v povědomí našich, ale i ostatních evropských obyvatel velké škody. Učit by se měla nejen díla velká, dokonalá, geniální, ale v míře stejné i díla špatná, průměrná, nepovedená. Běžná populace totiž nemá čas, chuť a dispozici meditoval nad jednotlivými



literárními díly jako nad jedinečnými, ale vždy jen dílčími verzemi světa, v nichž „pravda“ básnického vidění Březinova je relativizována „pravdou“ básnického vidění Sovova, které je prostě jiné. Do hlav se našim maturantům už po generace dostává jen romantická představa silné literatury, která je schopna podřídit si svět, dobrat se jeho esence a tu vyjádřit a spoutat jazykově. A i když u nás literaturu píše až zbytečně moc lidí, kteří by se mohli věnovat něčemu užitečnějšímu (byť jistě, kdo si hraje, nezlobí a neškodí), valná většina nepíše.

Školu nicméně i tato většina opouští s vědomím, že jazyk je nástroj silnější než meč a že za pomoci opatření, nařízení a výnosů lze dění světa svázat do systému, v němž se bude dít jen to, co chceme. [...]

Děni světa se ovšem nedá svázat a řídit papírovými opatřeními. Už tomu bude deset let, ale pořád si ten zážitek pamatuju. Na dveřích Obvodního úřadu pro Prahu 1 visel počítačem vyrobený velký nápis: „Při odchodu zazvoňte“. Po nějaké době ale k němu zoufalý úředník propiskou dopsal: „Jen když je zamčeno!“ Ano, původní jazykové vyjádření tu prostě selhalo. Lidé, míjejíce při odchodu nápis na odemčených dveřích, rozuměli situaci jinak než autor původního nápisu; říkali si (a i mne to při odchodu napadlo, jen jsem si nebyl jistý): Aha, tak oni si dělají statistiku, kolik klientů jim tam přichází; já zazvoním, a úředník někde vedle v kukani si nejspíš udělá čárku. A tak zvonili a zvonili a úřad tím rušili natolik, že krása vytištěného nápisu musela být zničena ruční korekcí původního pokynu.

Však to znáte: čím větší blbství se usídí v řízení jakéhokoli podniku, tím více opatření se vydává. [...]

Výuka literatury jako dokonalých výkonů geniálního lidského ducha – nemohu si pomoci – nejenže nepřináší nic dobrého, ale dokonce škodí. V jiných předmětech to pochopili: ve fyzice se středoškolák také neučí, jak si vyrobit atomovou bombičku, byť je taková dovednost mnohem větším triumfem lidského ducha než tření tyče liščím ohonem.

P. K., Praha, 11. 11. 2009

Prosím Tě, v Táboře při rekonstrukci půdy se našel karton materiálů – dodatek k osobnímu fondu O. Březiny –, korespondence z let 1888–1929 (?) s Annou Pammrovou, F. X. Šaldou a dalšími. Přírůstkové číslo 24/2009. Zapisovali jsme to před prázdninami a v nějakém chaosu před dovolenými jsem Ti to zapomněl napsat.

Navíc teď tu mám materiály z pozůstalosti Jaroslava Kabeše, co vydával Ladislava Klímu, a je v nich též něco málo materiálů k Březinovi, které by Tě mohly zajímat.

V. S., Praha, 15. 11. 2009

Petře, zdravím!

Vím, žes nezapomněl, Ty nezapomeš! Si taky ten jeden z mála! Pamatuju si to dobře a taky to nezapomenu. Jak by ta svobodně prosraná a projebaná dvacítká posledních let ani nebyla. Vo to sme mladší! Tak rychle to uteklo a proteklo mezi prstama. Jen těm bolševíkum né. Takovejch zbytečnejch nadějí, co sme měli!

Havlíčku Havle,
posrat to takle!

Dybysme se to odpoledne na Národní 1989 nepotkali, nevěděl bych nic. Řeks mi jen tak, na nic nebyl čas, žes šel na Strahov na výstavu Březiny a že tam hrálo smyčcový kvarteto a že to bylo moc pěkný, a takys mi řek o nějakých fotkách z tý výstavy. Máš je eště vůbec? Nebo eště né, už né? Bylo by to hezký moct je někde vidět. A na nich všechny ty lidi, kerý tam byli. [...]

Bud' zdavej jako dosud a nedej se, já se taky nedal a nedám.

M. V., Praha, 28. 11. 2009

Milý Petře, to je milé překvapení, ty fotografie z březinovské výstavy!
Úplně jsem zapomněl, že to bylo den před naší procházkou na Národní 1989...
Velké pozdravy!

U. H., Harvard (USA), 4. 12. 2009

Milý Petře, zdá se, že chřipku máš za sebou. To mě těší.

Dík za článek o Březinovi. Stáhl jsem si to na disk. Kdybys někdy zase něco naskenoval, doporučuji formát PDF, tam se všechny obrazy vejdou do jednoho dokumentu a nežere to tolik kapacity. [...]

P. S. První část *Mozartian* jsem dopřeložil. Teď se pustím do druhé části, která, jak doufám, bude jednodušší. Ostatně jsem ještě jednou prošel Köchel Verzeichnis, a to Adagio pro klavír je opravdu jediná Mozartova skladba v h moll.

U. H., Harvard (USA), 4. 12. 2009

Teď jsem se letmo podíval na ten článek o Březinově „Chvále samoty“. Je to celkem neškodný pokus o „close reading“, ale v podstatě nic nového.

Právě se snažím rozumět, co Holan (kromě vína) asi měl na mysli, když napsal první část *Mozartian*. Víš Ty náhodou, co může být „duch krušidel“? Pro jistotu dole cituji celou báseň.

J. N., Praha, 4. 12. 2009

Březina, Iwashita, Lidovky, Hnízdil, Halík, o tom hradním idiotovi se nehodlám zmiňovat... *Lidovky* nečtu, kupuju jen *Tydeník Rozhlas*, nechci si drásat nervy. Vždyť z nás dělají blbečky. Děkuju tedy za všechno, Halíkův článek přepošlu známým. Ve *Tvaru* jsem si přečetla úvahy S. Komárka „Normalizace a neornormalizace“, přesně tam popisuje, kam jsme došli. Překonat skepsi, kterou cítím, je nemožné. Víím, že se lidi už zase bojí mluvit, aby nepřišli o místo. Nejhorší ale je, že i když mluvíš, nestane se nic, vůbec nic, NIC. Viz Grygar a jeho odmítnutí ceny – hnulo to s někým? Vyšetřování podvodů – směšné! Úplatky, byrokracie atd., to všechno má navrch. Končím, nic optimistického teď nemůžu napsat. Prostě se už zase řítíme do prdele...

F. S., Olomouc, 16. 12. 2009

Tak mi to tady, milý Petře, uběhlo rychleji, než jsem si uměl představit, a do Prahy jsem se

nedostal. V pátek se tam sice mihnu, ale v sobotu dopoledne letím. A tak setkání zase jednou nedopadlo. Budu ale v Praze podstatně déle v lednu a doufám, že Ty taky.

Vzácnou volnou chvíli si teď krátím organizováním svého březinovského materiálu. Musím na tom dál pracovat, zvláště když teď bude i to CD s eseji. Musím Březinu zase jednou v nějaké souvislosti (asi půjde o expresionistické překlady) tematizovat v Německu a zdůraznit, že už existuje skutečná „březinovská lingvistika“, kterou jsi kdysi zahájil Ty a kde je nutné pokračovat. Ten korpus esejů existuje, je třeba to doplnit, udělat alespoň vzorkový korpus „soukromých“ textů (z mládí a korespondence), doplnit Tvůj frekvenční slovník nějakým sémantickým slovníkem z toho, co je nebo bude v korpusu, práce je opravdu dost, a třeba bude zase někdy nějaká konference (nemusí to být nutně organizované Společností v Jaroměřicích).

Jenom nedovol, aby na CD (třeba z důvodu nákladu) byl nějaký archaizovaný Březina, to si starý pán fakt nezaslouží, musí se to dělat pro mladé, chytré a citlivé lidi, a těch není zase tak málo, a Březina musí mluvit jejich jazykem (myslím to jako metaforu).

Před Vánoce Ti ještě napíši, tak zatím žádná přání a žádné loučení.

M. M., Praha, 4. 1. 2010

Milej Petře, vůbecs mi neřekl, že část Tvé korespondenční knihy už vyšla v *Aluzi*! Můžeš mi to eventuálně oxeroxovat? Příp. půjčit, abych si to oxeroxoval? Příp. poslat v PDF?

No a další věc, sice jsem Ti takový blbostě psát nechtěl, protože jistě máš takových spoustu, ale jelikož se mi to „freudovské překouknutí“ u O. B. stalo už poněkolkáté, píšu Ti o těch posledních dvou, který si pamatuju – jen tak pro srandu. Může za to tak trochu *Bulletin SOB*, jelikož časopisy vůbec mám tendenci číst zkratkovitě.

Takže v č. 49, kde přetištěn text „Pro zraky lásky“, jsem ve 3. strofě, v 1. verši, měl před časem znamenité „jinakčtení“, totiž:

Však tam až setkáme se, BLÁZNIVÁ, nad naší touhou zem
jak nad propastmi věků zakrouží v úzkostném PÁŘENÍ...

No, když si to dáš do toho kontextu, tak je to docela jinaká báseň, což? (Ještě mě napadlo, že kdybych to někomu podstrčil, teda ne s tím pářením, ale s tou bláznivou, že by mi to klidně někdo mohl sežrat i s navijákem, ale takový věci já nemám chuť dělat.)

Tak to jsem tenkrát považoval za příliš banální, abych Tě s tím otravoval, ale včera, v *Bulletinu SOB* č. 51, s. 6, v Kuběnově řeči, zase jedné (nemohl by už toho monopolu nechat? jsou to sice skvělé promluvy, ale furt je to jen on...), čtu a na konci, 2. ř. zdola, vidím špatně, čtu: „...Hle Mistr a – Žák, Pán PIVNICE, a jeho služebník...“ Četl jsem to v metru, no jistě, je tam „vinice“, ale s tou pivnicí by to taky nebylo k zahození! Když si představím ty vážné tváře u Mistra hrobu a patetického, rozřečněného Kuběnu, a třeba takhle krásně se přechýlujícího, aniž by si toho sám ani kdokoli z ostatních rozsmutněnců povšiml, tak mi to přišlo jako cosi krásně groteskního, ba snad i poetického. Usmál by se tomu Mistr? Asi ne, co?

Pozdravy do nového roku ještě jednou...

M. M., Praha, 18. 1. 2010

Milej Petře, jak dobře víš, „srandy trahunt“. Když člověk začne blbnout, neví, kdy přestat. Před pár dny jsem jel vlakem a četl si to, co jsem ještě nedočel ze sborníku *Život je všude*. A tam, hleďme, na s. 217 v básni Václava Havla čtu: „Větry z polí se shlukovaly / a výpadovými silnicemi vtrhovaly do Prahy...“

A tak my mind started roaming... Výsledkem je tato hříčka:

Otto Birchwood – his Wild West 6-Volume Saga at last translated into Czech!

- 1) Volání tajemné dálky
- 2) Svítání na Divokém západě
- 3) Ani ledové větry spolu s mrazem a sněhem nás nezkruší!
- 4) Stavitelé prámů
- 5) Ruce vzhůru!
- 6) Nová země

No nic, holt jsem si trošku pohrál, hlavně to za 3) mi teda dalo dost koumání, a nejsem s tím spokojen...

Čau!

T. Š., Železný Brod, 18. 2. 2010

Přece musím napsat... a znovu a znovu děkovat za seznámení s tak úžasnou bytostí, jakou je Anna Pammrová... Přece jsem se s večerem začela do knížky od začátku a mám až na s. 74 přečteno... Její dětství mne dojímalo, ale co přišlo potom, je neuvěřitelné. Plakala jsem nad jejími zápisky z deníku od samého počátku, kdy psala o Březinovi... a dále a dále..., chvěju se, ten třes se nedá ovládnout (stává se mi to, když se něco dotkne mé duše a já vím, že to jsou pravdivá slova nebo že to tak cítím stejně)... a pláču... a jsou to slzy

radosti z toho setkání... úžasná, úchvatná Anna Pammrová... hluboce, velmi hluboce se mne dotýká... Dnes už nemám sílu, ale těším se na každé slůvko, co napsala...

T. Š., Železný Brod, 21. 2. 2010

V noci jsem dočetla životopis Anny Pammrové... pořád Ti musím děkovat...

Mimořádná žena... tak hluboce se mě dotýkají její slova..., tak moc jí rozumím..., chvílemi mi mluví z duše, něco máme společného..., něco ne, každá prožíváme jiný život v jiné době...

Chtěl jsi, abych Ti napsala své dojmy... Nevím, jestli můžu, je to mé první a zatím jediné setkání s ní... a jistě se k ní budu vracet a budu nacházet další a další myšlenky...

Našla jsem si něco o ní na internetu, ale vše se ve mně vzpírá, když čtu nálepky jako „feministka“ nebo „ekofeministka“ ... Ona, která tolik dbala na svobodu ducha, by dnes za tyto nálepky jistě nebyla ráda, a už vůbec ne, kdyby viděla, kam tzv. feminismus dospěl... Myslím, že ona měla jasno v tom, jaký má být PRAVÝ MUŽ a jaká PRAVÁ ŽENA..., rovnováha ženského a mužského principu ve všem (dnešní doba by jí jistě přinesla ještě více bolesti..., jak smutné, kam jako lidstvo spějeme)...

Já cítím stejně jako ona, že žena by měla zůstat ženou, být sama sebou, prožívat pravé ženství... Její život na tomto světě jí přinesl mnoho hořkosti, a je mi líto, že právě ona nenašla naplnění svého ženství ve spojení lásky duševní i tělesné..., a přece vím, jak po ní toužila... Jak někdo může říci a napsat, že měla odpor k mužům? Ona přece toužila po muži, který by jí respektoval, miloval takovou, jaká je, dychtila po pravé lásce...

Ona, která dokázala tak intenzivně vnímat krásu kolem sebe, les, vzduch, své pocity a vůbec celé své bytí, ona by jistě i ty fyzické projevy lásky naplno procítila a svými slovy pak vynesla do nebes, kdyby potkala toho pravého a jejich láska se naplnila nejen v duševní oblasti, ale v hmotném světě... To jí zůstalo odepřeno, a tak hořce znějí její slova o tom, jak je jí vše tělesné odporné... Není divu po tom, co musela prožít s tím člověkem po svém boku... Je mi líto, že musela tak trpět, ale každý si musíme prožít to své...

Anna... Už jen to jméno nese velkou karmickou zátěž, nezdá se Ti? (Zvláštní... Moje maminka je Anna, i babička... někdy Ti budu vyprávět o jejich životě, nenaplněné lásce a ... Bože! vždyť obě měly vedle sebe takového člověka zelených očí..., a možná i já..., tak trochu? Ale já nejsem Anna..., se mnou to je jinak... cítím to..., cítím, že rozpouštím tu rodovou kletbu...)

Raději ale otočme list. Plození dětí, odpovědnost..., ano, to je pravda..., jen málo žen (a ještě méně mužů!) to ví..., mnoho temných duchů se dnes vtěluje, stále více..., ale na druhou stranu to asi jinak nejde, nemůže tady být jen to dobré..., každopádně toho temného a těžkého je tu stále více... a klesáme..., stahuje nás to do hlubin..., a jestli na něco zdjeme, tak toto bude příčinou...

Bylo by toho hodně, co by se dalo rozebírat..., ale spíš by to bylo na dlouhé povídání, které teď není možné...

Jen chci, abys věděl, že ji vnímám jinak než kritici a autoři/autorky různých těch článků, nechci její dílo a její osobnost analyzovat, vnímám ji srdcem, prožívám s ní to, co popisuje, a poslouchám, co říká mně... Získala jsem v ní přítelkyni (beze vší skromnosti cítím, že by mě za ni přijala)... a dovolila jsem si přivlastnit i tato její slova, určená Almě, a ona se jistě nebude zlobit...

Bud' klidná a soustředěná.

Bud' klidná, aby se v Tvém okolí soustředilo více dobra.

Přeji harmonii všude, kam vstoupíš...

A ještě: Nemohu pracovat... Přečetla jsem zběžně zatím, v rychlosti, Tvou recenzi, a nedá mi to...

Proč vy muži všechno tak rozebíráte a řešíte věci neuchopitelné rozumem? Copak lze niternou myšlenku básníka hmotným rozumem uchopit? Nelze. Tu můžeme jen procítit a s ostatními pak sdílet to, co přinesly verše nám, ale zároveň jim ponechat prostor pro vlastní prožitek, pro vlastní pochopení...

Je třeba přečíst dílo básníka očima dneška? Spíše bych řekla: je třeba přečíst dílo básníka a uvidět je svými vlastníma očima, procítit svým vlastním srdcem, pochopit, co znamenají jeho slova pro mne..., pro mne osobně... Těším se na to...

T. Š., Železný Brod, 3. 3. 2010

Sladko je žít!

Ano...

Přečetla jsem si právě „Kolozpěv srdcí“ a jsem zcela beze slov... u vytržení...

Ta duše je mi tak blízká! Dokonce svá slova u něj nacházím..., své myšlenky...

Ano, energetické spojení mezi básníkem a čtenářem jistě existuje... také stejnorodost duší působí..., přitažlivost přirozená..., zákon..., tak jsem si přitáhla Tebe... i jeho..., Annu... a další a další budou následovat jistě...

Včera večer jsem pilně četla *Korespondenci*, pomalu čtu, nevynechám jediný řádek..., už cosi o Anně píše..., snad už se dočkám i těch vzájemných dopisů... [...]

Uvažuji, proč o Březinovi říkají, že je složitý, že se musí o jeho básních přemýšlet... Já to tak nemám..., nemusím myslet vůbec..., cítím, chápu, prožívám, sama nad tím žasnu..., vše je naprosto jasné, průzračné a známé...

J. K., Praha, 5. 3. 2010

Zombie jménem POEZIE

Učitelé na základních školách už děti nenutí si je pamatovat, dostat cukroví od Mikuláše lze i bez nich a okouzlit milou dnes dokáží mladí nápadníci jinak. Řeč je o básních a poezii, která zdaleka není mrtvá, ačkoliv nám to všem tak trochu připadá.

„Populární poezie je mrtvá. Je mrtvá, je mrtvá, je mrtvá.“ Ve své slavné eseji se americký kritik John Derbyshire vyjádřil jasně. Možná udělal chybu, že si pro srovnání jejího současného stavu vybral dílo Williama Butlera Yeatse, Roberta Frosta a Dylana Thomase, protože je velmi těžké najít v současnosti spisovatelského génia podobné velikosti. Už nikdo nenatočí *Sedmou pečet'*, už nikdo nenahraje *Bílé album*. A nikdo už nikdy nena-maluje slunečnice tak, jak to dokázal v roce 1888 van Gogh. To ale není důvod ke skepsi. Poezie byla svou povahou vždycky „plaché umění“ a vždy přitahovala menší okruh zájem-ců než film, hudba či architektura. [...]

Nástup a masové rozšíření internetu poezii nijak neuškodily, spíše naopak, i když je nutné umět rozlišovat. [...]

A jak si současného básníka představit? Jeho popis zůstává stejný po staletí. „Původní básník ožívuje zanedbaná slova a skutečnost – a proto nutně nemůže vytvářet jakýkoli trend. Ten je vždy vyzoporovaný z něčeho, co už bylo. Naopak, básník je k trendům mimo-řádně nevíšimavý, což ho vyřazuje z obecného povědomí i z obecné řeči,“ říká redaktorka a literární historička Daniela Iwashita. Je to člověk, který je svým způsobem stále příliš „pozadu“, protože má vztah k tradici, je s ní v doteku, ale také příliš „vepředu“, protože nelpí na konvencích, nemluví automaticky a vidí mnohem dál. „Poezie Máchova, Erbenova, Nerudova, Sládkova nebo Zeyerova, anebo Březinova, Bezručova, Tomanova a dalších je živá i dnes, ale živí básníci, kteří své předchůdce znají a čerpají z nich, nepíšou stejně jako oni. Tím by je, čtenáře i básně, umrtvovali,“ dodává Iwashita. Americký spisovatel Randall Jarrell na velmi podobnou notu jednou řekl: „Dobrým básníkem je ten, kdo celý život stojí uprostřed bouří a dokáže, že do něj blesk uhodí pětkrát nebo šestkrát.“ [...]

I. V., Kladno, 9. 3. 2010

Tak jsem, milý Petře, nechala ležet všechna pracovní lejstra (po velmi dlouhé době takovéhle přepych!) a četla a četla... Jak ráda bych si přečetla celou knížku! Taková fascinující neretušovaná výpověď se přece nesmí ztratit kvůli nějakému trapnému nedostatku grošů...

Je v těch dopisech tolik silných výpovědí, osudů, myšlenek, vnitřních vazeb, odkazů, vzpomínek, chtěného a nechtěného humoru (výtečnej Martin!), svědectví zdaleka nejenom březinovských (však víš, proč jsi ji dal dohromady) a taky... lásky.

I v tom chvatu, v jakém jsem teď četla, mě třeba nad dopisem R. K. z 14. 2. 2007 náhle napadlo, jak podobný může být pocit z poslechu Mahlerovy hudby a Březinových veršů: ta hudba se taky může napoprvé zdát protivně přepjatá, ale když je ti opravdu ouvej, najednou zjistíš, jak je hluboká, nekonečně obsažná, útěšná, univerzálně lidská, přesahující pozemskou zkušenost... Co všechno v těch řádcích čeká...!!!

Kde vzít...?

Mnohokrát děkuju, představuju si, jak štrapacírueš po kopcích, a už zas letím... Ztraceněj spěch...!

Slyším taky, že na těch textech dřeš do zničení těla... Nechceš aspoň na to bolavé zápěstí vyzkoušet taping, tedy krásně česky řečené tejpování? Prý snižuje otok a bolestivost při syndromu karpálního tunelu, ale pomáhá i při bolestech plotýnek ve fázi, kdy to ještě není na operaci. Už dřív olepení kloubů páskami používali horolezci a běžci, teď tuhle metodu hodně začínají využívat fyzioterapeuti. Určitě bys někoho našel... (Ha, řečním jak z letáku...)

T. A., Praha, 11. 3. 2010

Petře, asi nemusím opakovat, jak si Tvé práce vážím. Úryvky, cos mi zaslal, nečetl jsem dosud – je to něco naprosto výjimečného, onou zacílenou urputností a důkladností a pečlivostí, která už v raném mládí fungovala. Jsou setkání vpravdě osudová, bývá jich víc, někdy stane se, že protneme cosi v sobě základního a určujícího s existencí člověka, jehož celistvost, pracovní, lidská, etická nás doslova jak bleskem zasáhne.

Netušil jsem, že tak časně a se znalostí věci o B. psal jsi. Nesmírné díky za přeposlanou mozaiku – včetně humorných momentů –, za všechny Tvoje žádosti na vojně o vycházky, podepřené slovy, která PŘÍSLUŠNÍ vnímali jako temné enigma, nutně provokující zelem jejich ošatu i mozgově...

Citace z Bečváře je silná (já teď „poznovu“ ke knize vracím se), četl si v *Sám a sám* od Byrda, kde polárník, člověk racionální, tvrdý, popisuje své dojmy z ticha, z polární záře, z osamocení (byl na stanici půl roku docela sám) výrazy camusovskými (podobně hovoří v nejlepších momentech Messner, další z lidí, kteří dotkli se univerza – nedávám záměrně

do uvozovek – celou svou bytostí). Ta nepatetičnost mě vždycky donutí sklonit hlavu.

Zábrana nemohl mít v Březinovi blížence, v Zábranovi bylo mnoho hořkosti a rmutu, lhostejno, že rozumíme příčinám, omlouváme, nesoudíme..., ale byl zaklíněn ve své bolesti bez touhy, a především p o t ř e b y dotýkat se tam, kde doteků nevidno, kde je musí člověk vystavět, vyvdorovat, donutit se v sobě přijmout jejich šálivost jako naději, jinak totiž otevírá se nám pouze noc.

Zdánlivá nekonkrétnost a povšechné obecnosti Březinových pohledů a náhledů (zmiňuje se o tom také kdosi z pisatelů ve Tvém kalendáriu) je výsledkem vhledu, bojím se říct zázračného, vhledu k víře a důvěře a k prostorům září a jasu, jedno, zda jim řekneme „Bůh“ nebo „Mystérium“, které člověk hledá celý život, a přechasto marně, je to po mém soudu jediná obrana, jíž svedeme vystoupit vstříc smrti, marnosti, temnotě, běsům. (Ono MUSÍM, které se promění v CHCI, jak jsem napsal synovi Pětovi kdysi.)

Holt kdo chce k Bř. kafe a buchty, nebude nakloněn k smysluplnosti vydání jeho díla v jazyce latinském. Což o to, i mně jeví se podobný čin jako svého druhu bizarní až fantomatický –

současně ale ukazuje mi lidi srdci mému blízké (hanácky vyslovený O. B.!!!).

Tvoje práce je obří. (Neboť nejen ve věci O. Bř.) Objímám, s díkem...

T. Š., Železný Brod, 13. 3. 2010

Tak Ti musím zase napsat, jak studuji *Korespondenci*... to jsi ostatně chtěl, abych psala, tak píšu...

Tedy studuji je silné slovo, spíše se dotýkám... Začínala jsem tak, že jsem četla každý dopis, stránku po stránce, slovíčko nevynechajíc – chtěla jsem poznat život básníka, jeho prožitky, jeho přátele, postupně...

Ale neodolala jsem... Bylo to silnější než já... Neskutečně mě přitahuje korespondence mezi O. B. a Annou, a tak začínám znovu, a čtu teď pouze tu jejich nebo spíše jeho (tolik mě mrzí, že nemůžu číst také její dopisy jemu)...

To, co prožívám, když čtu ty řádky, se nedá slovy popsat – nedokážu to vyslovit ani napsat, a tak trochu mě to mučí, stejně, jako když mě napadají verše, které perem nezachytím nikdy v té formě, ve které přilétly ke mně... Přiletí si lehce jak motýli, třepotajíc křídly, nad hlavou mi krouží, a ruka je tak těžkopádná, zachytí jen zlomek té krásy...

Vše se mě dotýká tak silně, že už nepochybuji o tom, že ta přitažlivost, o které jsem Ti už psala, mi přináší přesně to, co v tomto okamžiku potřebuji (nic není náhoda). Právě teď, když stále více a více poznávám sama sebe, objevuji zákoutí své duše nepoznaná či dávno zapomenutá... Je krásné zjistit, že zákony, ve které věříš, opravdu fungují, zažíváme to vlastně neustále a vůbec si to neuvědomujeme. A je neskutečný pocit vědět, že jsi součástí něčeho Velkého mimo prostor a čas... Pak to pachtění pozemské, mnohdy ubíjející a únavné, přece jen dává smysl... Vidíš vidíš, opět jsem se nechala unést! Tedy zpět k O. B. a A. P....

Čtu vlastně jeho první dopisy Anně, první polemiky... Je to neskutečné, nejenom to, že to čtu, ale vlastní myšlenky mi do toho vybuchují, obhajují ty její a do toho ještě své vkládám. Chápu je oba..., ji jako ŽENU, jeho jako MUŽE. Ona tak citová..., nedokáže ještě úplně jasně vystihnout, co cítí, protože jak uchopit ty myšlenky (přesně znám ten pocit), jak cosi nehmotného vtělit do hmotnosti, to dovedou dokonale jen géniové (slova, hudby, života)...

On má jistě v mnoha věcech pravdu, ale zdá se mi v těch polemikách hodně fixovaný na rozum, ten hmotný nástroj, který podle mého soudu opravdu nemůže pochopit vše mezi nebem a zemí, ale tuším, že jeho pohled se určitě také bude vyvíjet a formovat a měnit... Těším se na ty další dopisy!!!

Tak mě napadlo, že se možná nad mými řádky usmíváš, třeba Ti i připadají hloupé, Ty už o něm všechno víš, a já téměř nic, jsem na začátku, ale jsou to hezké začátky a moc mi to dává...

Píšu Ti jen o svých pocitech, rozebírat témata (i když mě tolik oslovují), by bylo na dlouhý dopis, a bez zpětné vazby se mi to ani psát nechce, povídat si, to ano, to by bylo velmi, velmi pěkné... a zajímal by mě Tvůj pohled, tak třeba někdy..., při dobrém čaji...

Znovu Ti děkuji za ty krásné knihy, chtěla bych zastavit čas a číst, psát, tančit, zpívat, poslouchat hudbu...

Škoda, že si musím tyhle chvílky jen krást, ale i to mi pomáhá nacházet Krásu ve všednosti a stereotypu každého dne...